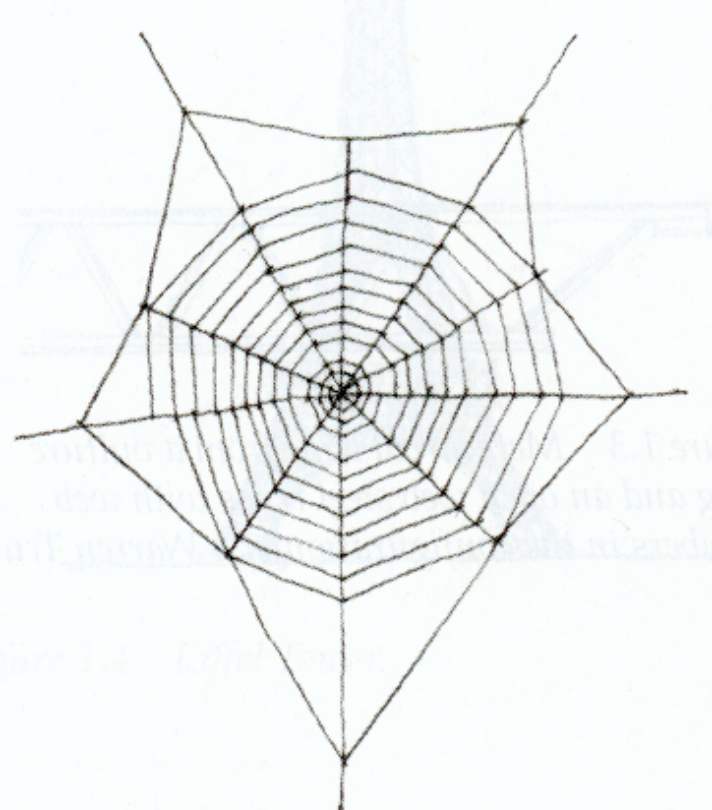

Krafter del 2

Kursnämnd

uppföljning efter dagens föreläsning

Kortare tid för övning

enklare övningar, ev. senare seminarium

Läroboken

om hur den kan skrivas

Kursboken

lämplig att börja läsa nu

Kursnämnds-representanter är:

Ritsal 1: Linnea Niklasson

Ritsal 2: Alice Petersson

Ritsal 3: Elias Myrberg Odsvik

Ritsal 4: Filippa Magnusson Diurlin

Ritsal 5: David Larsson

Om Läroboken ... och några goda exempel instruktioner – se CANVAS

KONSTRUKTION

Förnamn Efternamn
Förnamn Efternamn

Innehållsförteckning

1. Byggnaden som bärande system 5

Vertikala laster

Horisontella laster

Verkliga exempel

2. Balans, struktur och rörelse 7

Yttre stöd

Inre stöd

Systemlinje och Tvärsnitt

Ingenjörssymboler

Skivors inre och yttre stabilitet

Mekanisk, statisk och statiskt obestämd

3. Gravitationens verkan 9

Jämvikt

Stödyta

Verkliga exempel

4. Krafter 11

Moment

Jämvikt i 2 dimensioner

5. Linan, bågen och fackverket 13

Fackverk - grundbegrepp

Takstolen

6. Balken och Ramen 16

Hur de fungerar

Typer

Moment- och tvärkraftsdiagram

Fritt upplagd balk

Konsolbalk

Inre krafter och deformationer hos en kontinuerlig balk

Stång- och balkverkans styvhet

7. Pelaren och skivan 21

Inspänningförhållanden hos en pelare

Styvhet

Inflexionspunkt och knäckningslängd

Skivor

Avslutande reflektion

Styrka – täcker kursen väl och är genomarbetad

Svaghet – tar inte ett eget grepp för att bearbeta kursinnehållet

Exempel på egna grepp under åren:

- Berättelse om ett byggnadsverk och dess delar
- Utgångspunkt i uppgifterna
”Nå upp, spänna över, nå ut” (avsnitt 7)
- Berättelse kring Engels typer (avsnitt 5-7)

Innehållsförteckning

Kraftbegrepp	3
en mobil	
tyngdpunktens vertikala läge	
en undersökning	
kroppar	
Kraftbegrepp igen.	4
vektorer, komposanter, resultanter	
moment	
krafter i linor	
valv och bågar	
bärande system	5
horisontella laster	
vertikala laster	
stabilitet i rymder	
PointSketch	
yttre och inre stabilitet i 2D	
topologi	
Arkitektoniska element och strukturer	6
balk	
platta	7
skiva	
stång	
fackverk	8
lina	
båge	
ram	
Styvhet och knäckning	9
knäckningslängd	
deformationer	10

Konstruktioner för punktlast	11
------------------------------------	----

5A

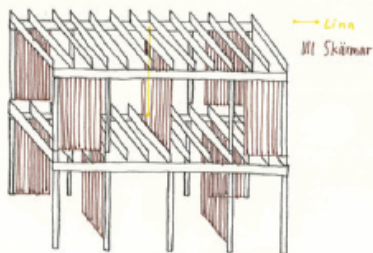
5B

En reflektion över det egna lärandet	12
--	----

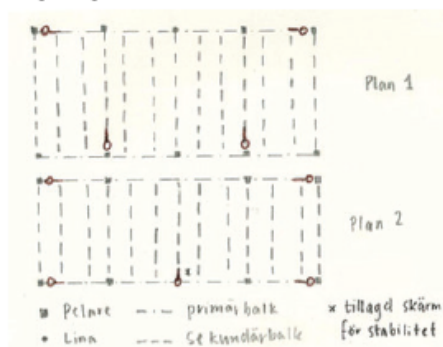
1. Byggnaden som bärande system

Vertikala laster

Vertikala laster som kan påverka en byggnad är till exempel snö, inredningar, människor och byggnadens egenttyngd. En byggnads bärande system för vertikala laster kan beskrivas med hjälp av en systemritning.

3D-strukturen ovan avbildas med en systemritning enligt nedan.

Fyrkanter symboliserar pelare (som bär underifrån genom tryck) och prickar symboliserar linor (som bär ovanifrån genom drag). Prickstreckade linjer symboliserar primärbalkar, det vill säga balkar som är direkt burna av pelare eller linor. Sekundärbalkar är streckade och bärs av primärbalkar. Tertiärbalkar (vilka ej finns i detta system) bärs av sekundärbalkar och symboliseras av streckade linjer med kortare strecklängd.

Vid dimensionering av balkar är det viktigt att ha i åtanke vilken längd de ska bära över, det vill säga vilken spännvidd de har. En tumregel

är att balkens höjd ska vara minst $1/20$ av längden den spänner över. I det tidigare exemplet ska primärbalkarna ha något högre höjd än sekundärbalkarna, eftersom primärbalkarna har en längre spännvidd.

Horisontella laster

Horisontella laster som påverkar en byggnad kan vara vind, kollisioner, jordbävningar. För att bära horisontella laster används andra element, till exempel skivor, skärmar eller ramar.

Principen för att bära horisontell last är att lasten tas emot av en vertikal struktur (t ex. skärm), vilken för lasten ned till en horisontell struktur (balk), som i sin tur tar lasten till marken (pelare).

Det är viktigt att den horisontellt bärande strukturen är låst i minst tre punkter för att det bärande system ska fungera.

Horisontella laster kan resultera i deformation genom torsion och förskjutning i sidled. Torsion förhindras genom att använda två vertikala stöd med utsträckning vinkelrätt mot varandra. Förskjutning i sidled förhindras genom att använda två vertikala stöd med utsträckning parallellt med varandra.

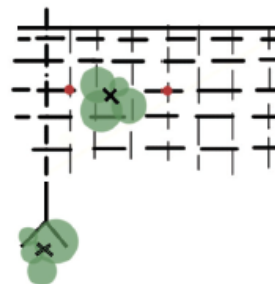
I det tidigare exemplet adderades en extra skärm på det övre planet vinkelrätt mot de övriga för att få skydd mot torsion.

Verkliga exempel

Nordiska paviljongen, Sverre Fehn, 1962

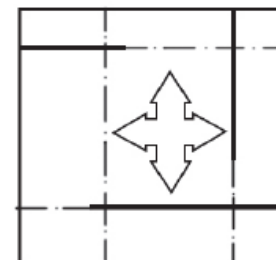
Kunsthau Bregenz, Peter Zumthor, 1997

Ritningen ovan visar en systemritning av Sverre Fehns Nordiska Paviljong. Väggarna överst och längst till höger utgör det bärande vertikala systemet som bär upp primärbalkarna. Ovanpå primärbalkarna vilar sekundärbalkarna. En av primärbalkarna i mitten av byggnaden har kapats för att göra plats för en trädstam. Denna primärbalk bärs upp av sekundärbalkarna ovanför dem (i de röda punkterna), vilket kallas avvaxling.

Strukturen bär horisontell last med hjälp av de två väggarna som skyddar mot torsionsdeformation, och en den y-formade pelaren som skyddar mot deformation i sidled.

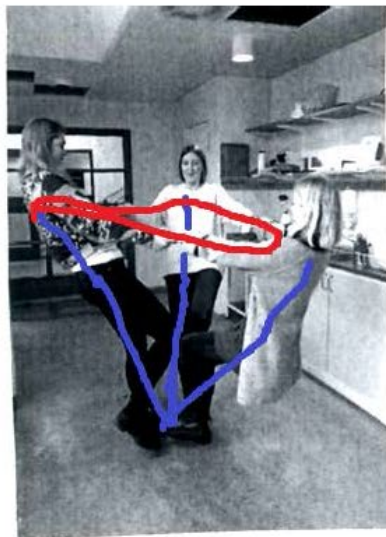
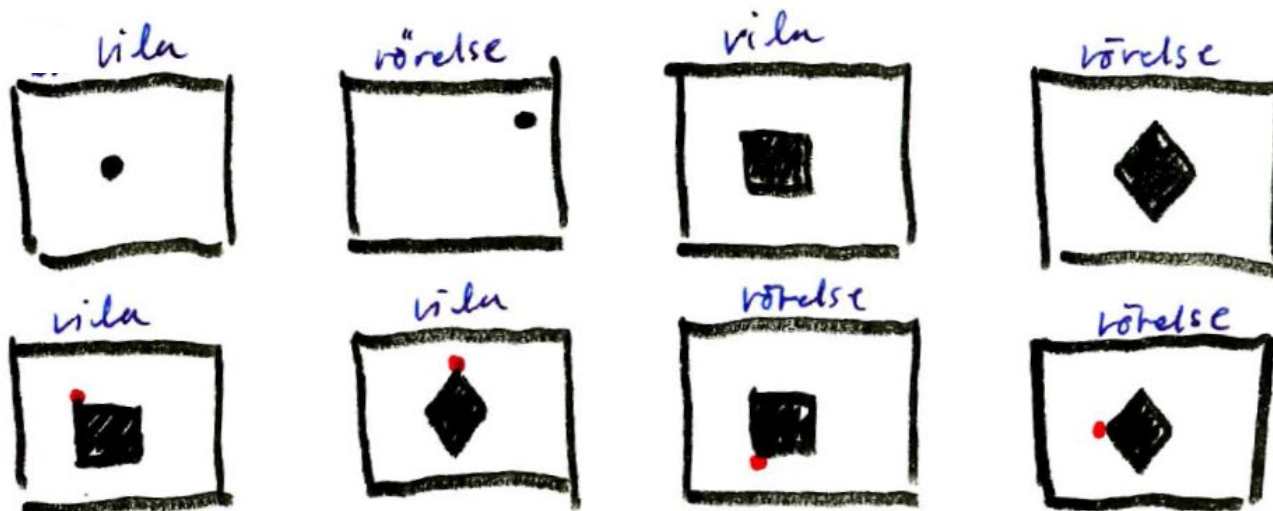
Ovan till höger är systemritningen för Kunsthau Bregenz. Även här utgör väggarna det vertikalt bärande systemet, och på dessa vilar primärbalkarna. Pilarna symboliserar den högsta ordningen av bärande element, i detta fall troligtvis en armerad betongskiva.

Konstruktionen i Kunsthau Bregenz bär horisontell last med de tre skärmväggarna, två parallella väggar (mot förskjutning i sidled) och två vågräta väggar (mot torsion).

Styrka – mycket bra exempel,
tydliga beskrivningar och skisser

Svaghet – få redovisningar av eget utforskande
få egna reflexioner

Bilderna visar kroppar i vila dvs. tryck drag är lika stora. Detta ger ett tillstånd i jämvikt.

Styrka – eksempel på eget utforskande

Möjlig svaghet – mer av egen reflexion

Gå till "Uppgifter" i CANVAS

Seminarier och Lärobok i konstruktion

Skicka uppgift

Lärobok i konstruktion

Efter avslutad kurs ställs alla seminarieredovisningar samman till en *Lärobok i Konstruktion*. Formatet är liggande A3 så att det passar in i och kan läggas till projektportföljen. Inlämning sker både i pappersform och digitalt:

- *Digital inlämning* via CANVAS senast torsdag 19 mars klockan 17.00. Handskriven lärobok scannas.
- *Inlämning i pappersform* i låda som står i ACE-institutioens lobby på plan 3 i SB1. Inlämning senast torsdag 19 mars klockan 17.00
- Arbetet ska ha en *framsida* som innehåller bild, rubrik (valfri), författare och årtal.
- Därefter ska en *innehållsförteckning* följa.
- Arbetet ska ha en *sista sida* med en kort reflektion över det egna lärandet.
- Texten ska ha en rimligt enhetlig och professionell layout.
- Omfattningen ska vara 12-16 A3-sidor inklusive redovisning av broprovningen (se nedan).

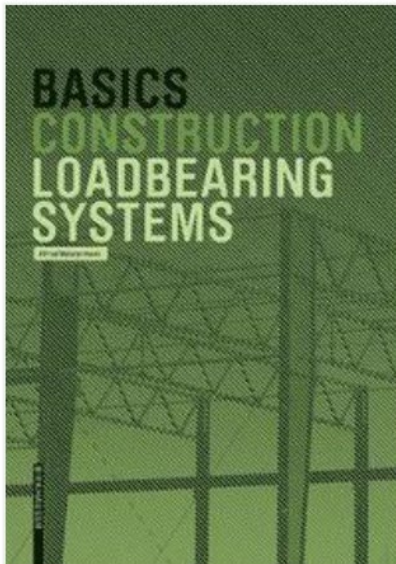
Redovisning av broprovning

En A3-sida i läroboken ska ägnas åt broprovningen. Här ska dels den egna bron, dels en valfri annan bro analyseras. Analysen ska innehålla tre delar:

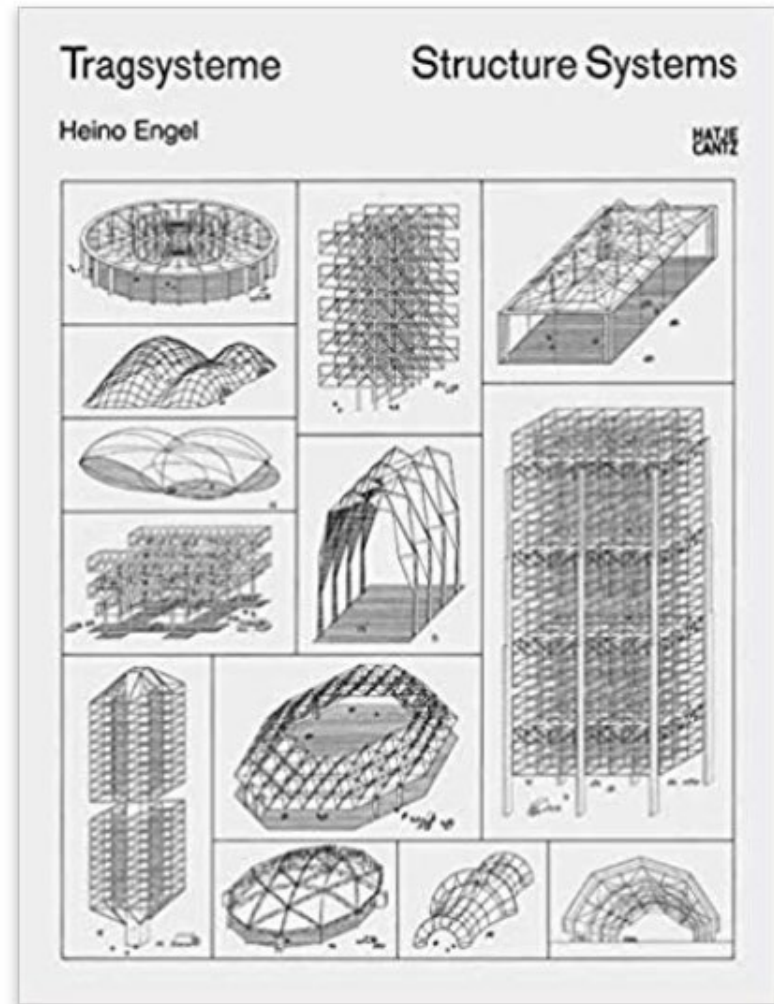
- Långsidans kraftmönster (tryck och drag).
- Långsidans kraftmönster (bara tryck) och diskussion kring instabilitet.
- Kortsidans kraftmönster (tryck räcker) och diskussion kring instabilitet.
- Ovansidans kraftmönster (tryck räcker) och diskussion kring instabilitet.

Referensbok

Kursbok

ca 150 kr

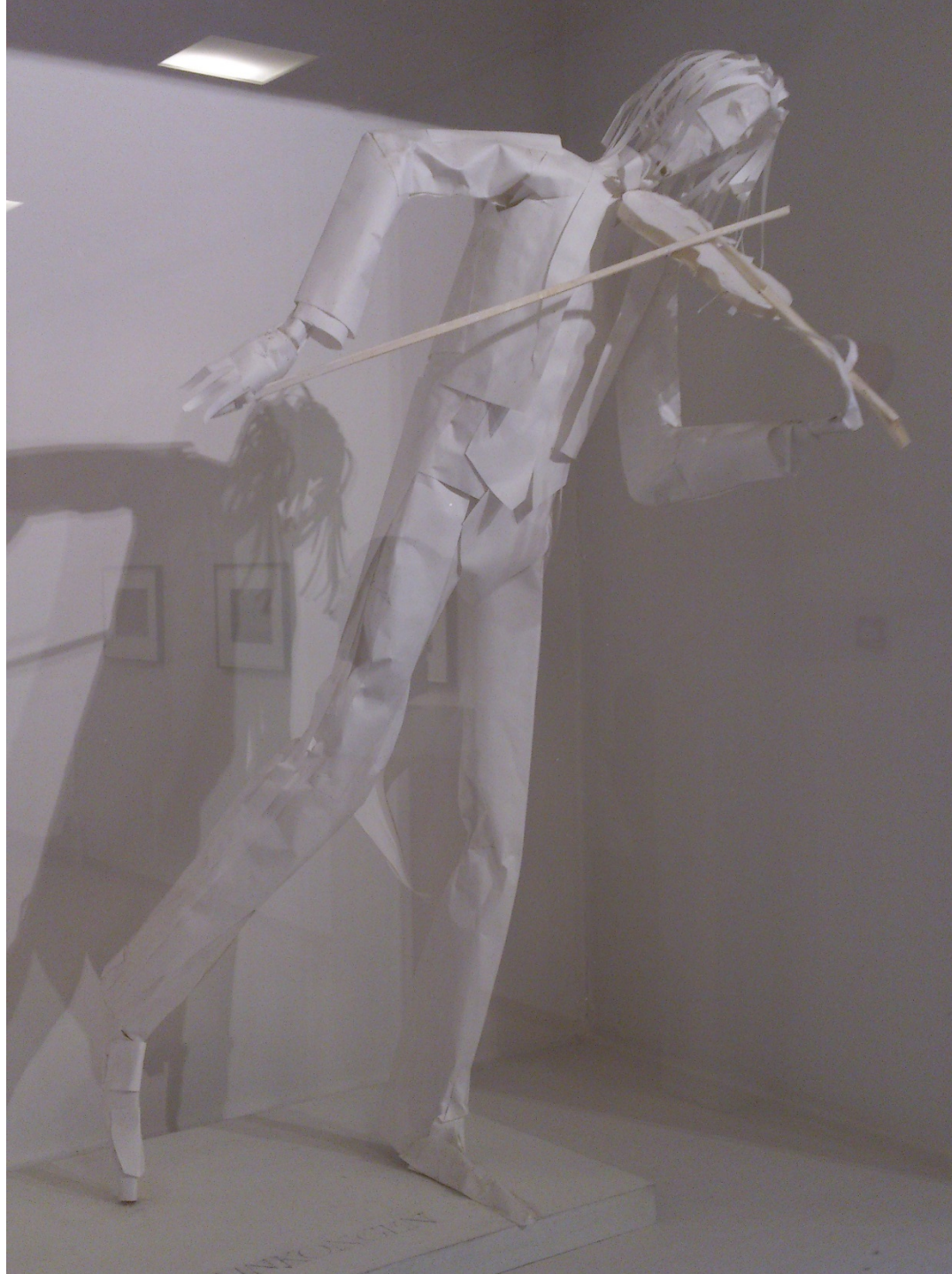
ca 400 kr

Haakon VII Av Nils Aas (Straumen)

7. juni-platsen är platsen framför utrikesdepartementet i Oslo. Platsen fick sitt namn 1962 till minne av unionsupplösningen 1905 som ägde rum denna dag. Haakon VII var Norges första kung efter unionstiden. 7 juni var också den dag Hakkon VII lämnade Norge vid Tyskalnds invation 1940. Och den dag han återvände 1945.

«Motstanderne trev til de underligste argumenter mot verket da det ble avduket. Verst var det at kong Haakon var uten lue. Ille var det også at han så ut som han svaie i vinden. For var det noe vår konge ikke hadde gjort da det gjaldt som mest, var det å svaie i vinden. Tvert imot. Han sto som en påle der de fleste andre rundt ham vek.»

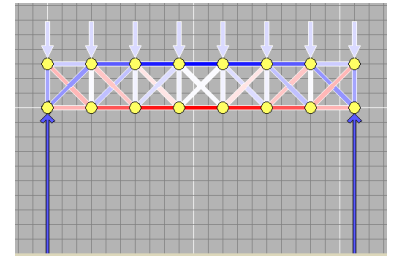
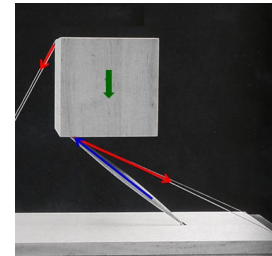

Kraftbegrepp

Om krafters **ursprung**, hur krafter **uppträder**
och hur de kan **representeras**

Om krafters **ursprung**

- Gravitation (tyngdkraft)
- Elektromagnetism (tryck/drag, friktion)

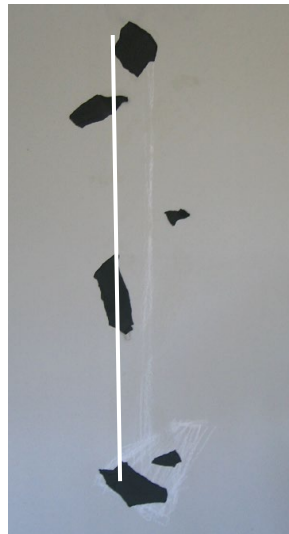
Hur krafter **uppträder**

- Volymkraft (kraft per volymenhet)
- Ytkraft (kraft per ytenhet)

Hur krafter **avläses/representeras**

- Linjekraft (kraft per längdenhet)
- Punktkraft (kraft)
- Kraftresultant – och komposant
- Kraftpar och moment

5. Kroppars vila och rörelse

Undersök genom en serie ”krokiteckningar”:

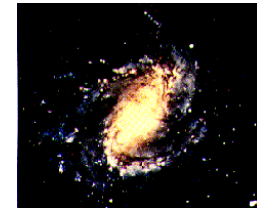
- Kroppen skissad som fält av *tyngder* balanserande kring *lodlinjen*
tyngder kan vara skissade fält/linjer med olika form och svärta
tyngder kan också vara fem utrivna papperslappar limmade så
att de balanserar över lodlinjen
- Stöden (kroppens möte med underlaget) också skissade som
tyngder balanserande kring *lodlinjen*

Flera kraftbegrepp ...

Om krafters **ursprung**, hur krafter **uppträder**
och hur de kan **representeras**

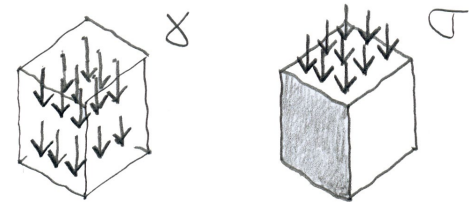
Om krafters **ursprung**

- Gravitation (tyngdkraft)
- Elektromagnetism (tryck/drag, friktion)

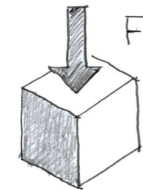
Hur krafter **uppträder**

- Volymkraft (kraft per volymenhet)
- Ytkraft (kraft per ytenhet)

Hur krafter **avläses/representeras**

- Linjekraft (kraft per längdenhet)
- Punktkraft (kraft)
- Kraftresultant – och komposant
- Kraftpar och moment

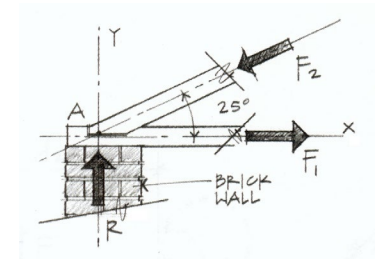

... och mer om krafter i balans

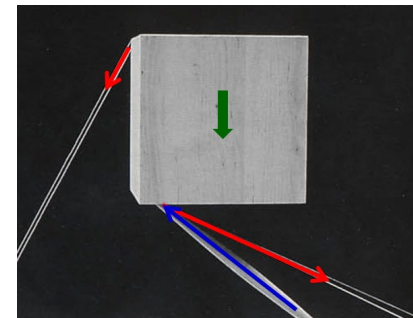
Tyngdpunkt – den punkt kring vilken alla tyngder balanserar

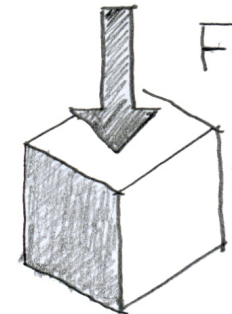
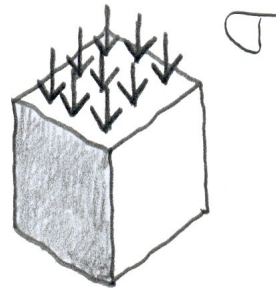
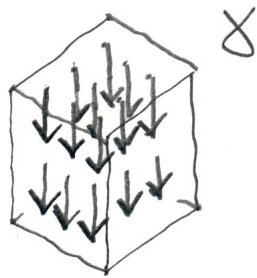
Partikel-jämvikt

Stelkroppps-jämvikt

Om verkliga krafter och representationer av krafter

Verkliga krafter

Förenklat kraftbegrepp

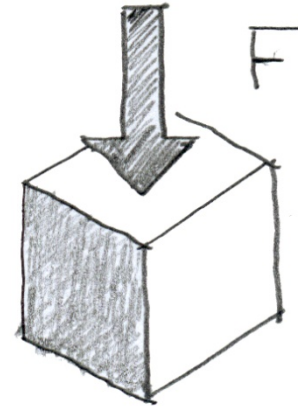
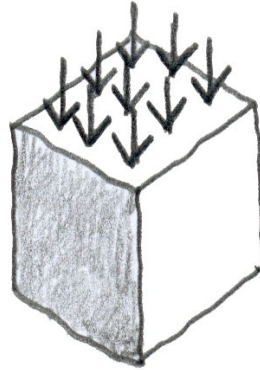
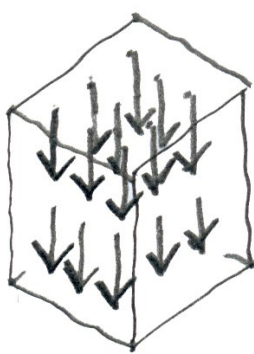
Kraft per volymenhet
[N/m³]

Kraft per ytenhet
[N/m²]

Kraft
[N]

Resultant

ett begrepp för samlad kraft-verkan

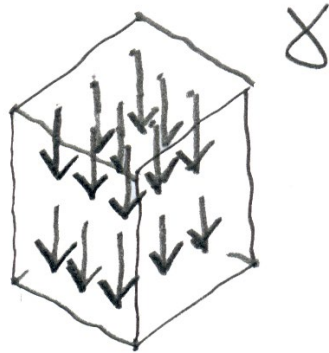

Krafter uppträder i naturen som *volymkraft* (tungnet) [N/m^3]
eller som *ytkraft* (spänning) [N/m^2]

När vi beskriver krafter är det ofta
dessa krafter *resultanter* vi talar om.

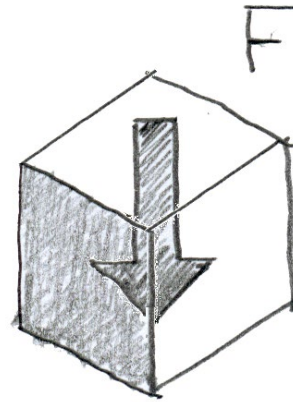
Tyngdkraft

(genererad av gravitation)

Tunghet $\gamma = \rho g$

Kraft per volymenhet
[N/m³]

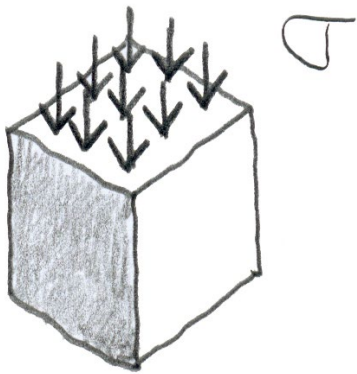

Tyngd $F = mg$

Kraft
[N]

Ytkrafter

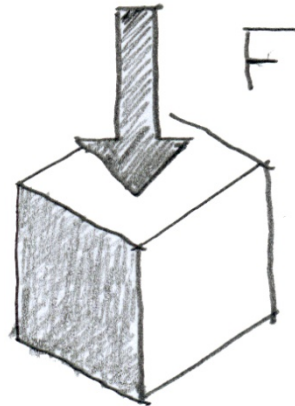
(genererade av elektromagnetism)

Normalspänning

Kraft per ytenhet

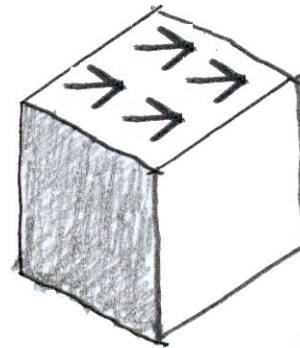
$[N/m^2]$

Normalkraft

Kraft

$[N]$

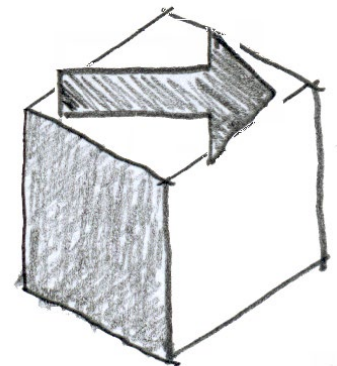

Skjuvspänning

Friktion

Kraft per ytenhet

$[N/m^2]$

Tvärkraft
Friktionskraft

Kraft

$[N]$

1. Volymkraft, ytkrafter och deras resultanter

De fyra vanligast förekommande krafttyperna och deras tillhörande resultanter är:

Volym-kraften *tunghet* har resultanten *tyngdkraft*

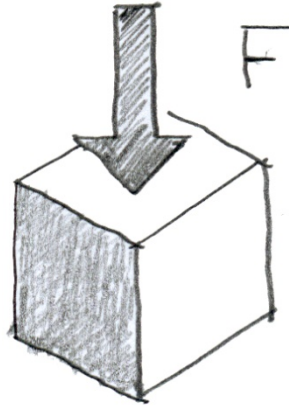
Yt-kraften *normalspänning* har resultanten *normalkraft*

Yt-kraften *skjuvspänning* har resultanten *tvärkraft*

Yt-kraften *friktion* har resultanten *friktionskraft*

Illustrera (fotografera/skissa) med konkreta exempel de olika krafttyperna och visa hur de kan representeras genom sina resultanter.

Kraft – vektor

En kraft har *storlek* och *riktning*

Kan representeras av det matematiska begreppet *vektor*

Skalär , vektor eller tensor

olika typer av fysikaliska storheter

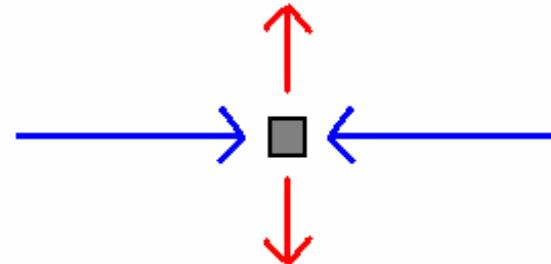
En **skalär** har **storlek**

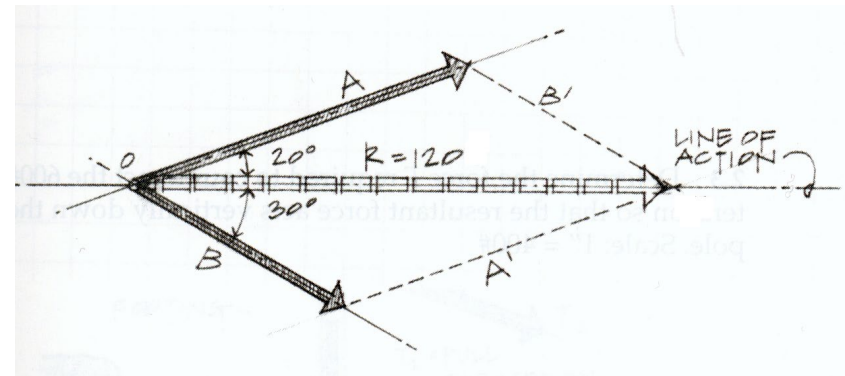
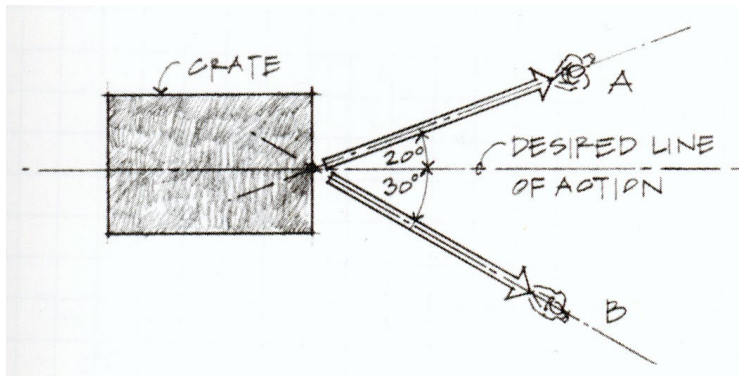
En **vektor** har
storlek och **riktning**

En **tensor** har
två storlekar (i planet)
som är **riktade vinkelrätt**
mot varandra

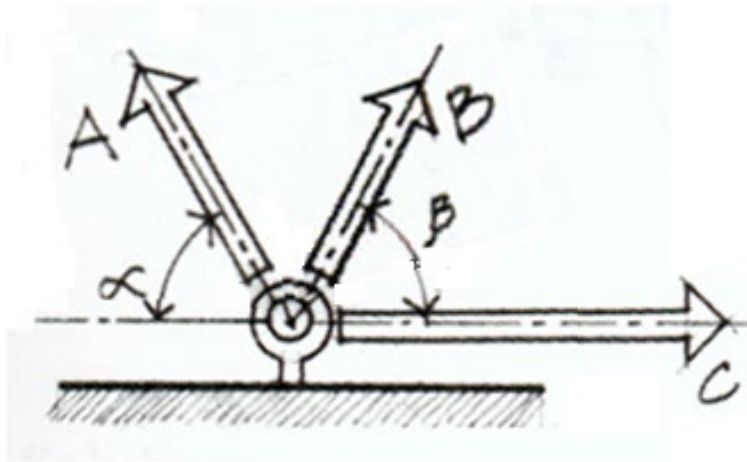

Kraftresultant

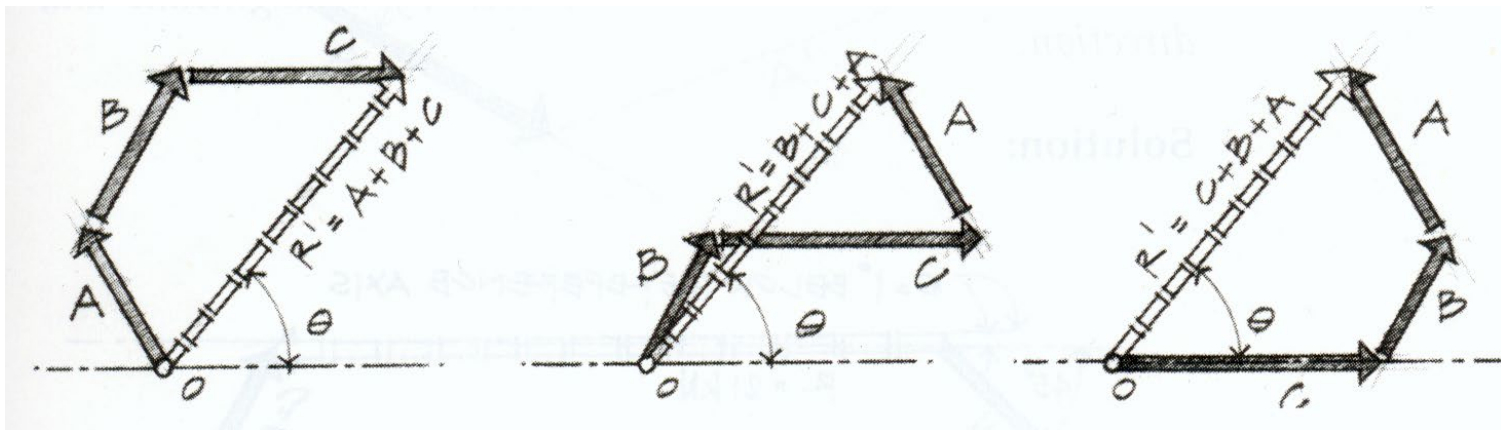
Krafter **A och B**
Resultant **$R = A + B$**

Vektoraddition

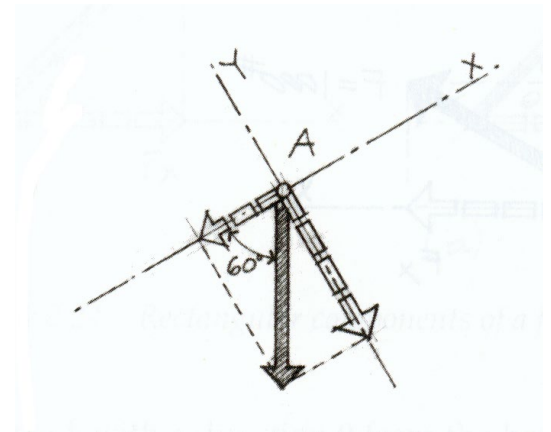
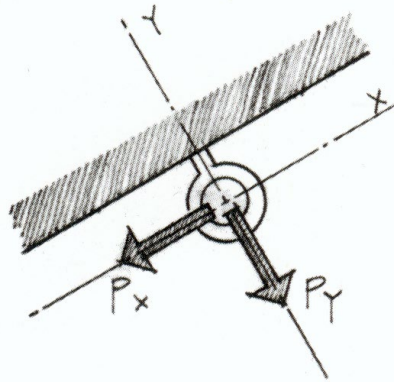
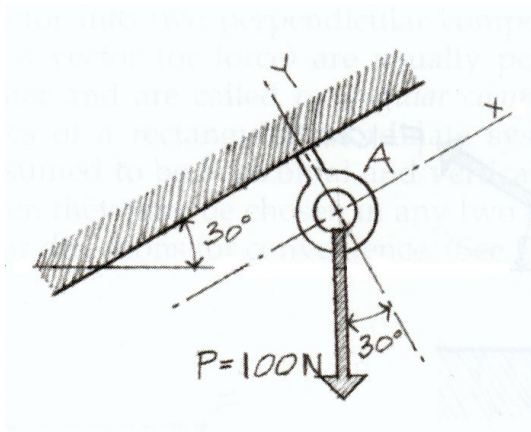

En kraftsumma
är
en vektorsumma

$$\mathbf{R} = \mathbf{F}_A + \mathbf{F}_B + \mathbf{F}_C$$

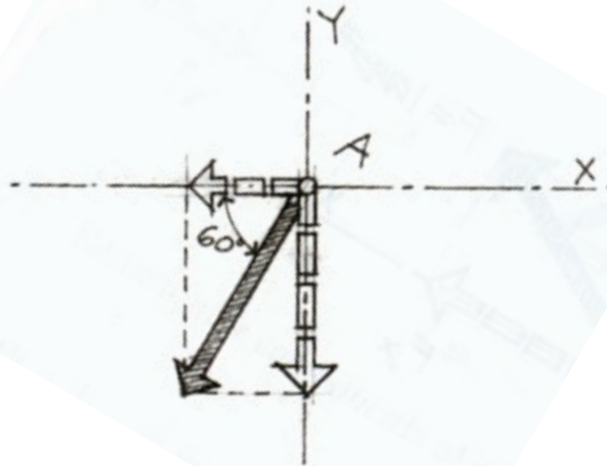

Kraftkomposanter

Kraft-komposanter (ingenjörer)
Kraft-upplösning (arkitekter)

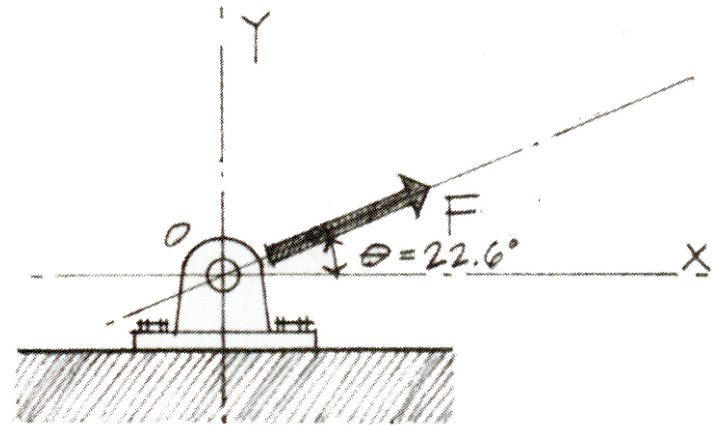
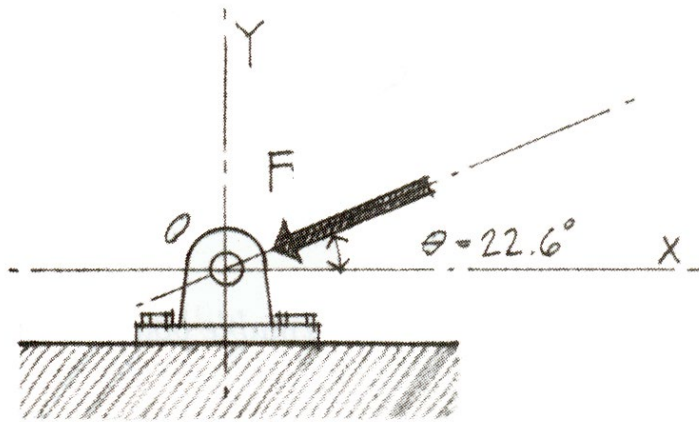
2. Resultant och komposant

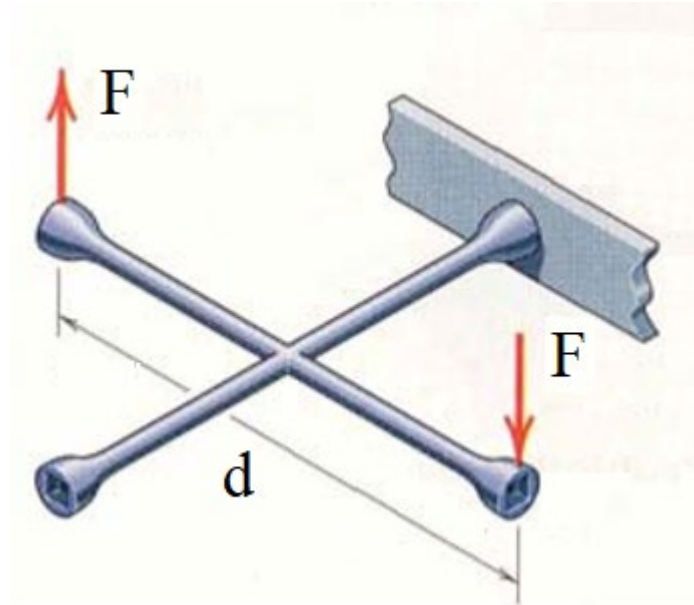
Kraften i figuren är uppdelad i två komposanter längs en x - och en y -riktning. Pröva att dela upp kraften i:

- två komposanter i andra vinkelräta riktningar
- två komposanter i godtyckliga ej vinkelräta riktningar
- tre komposanter i godtyckliga riktningar

Krafter - tryck eller drag

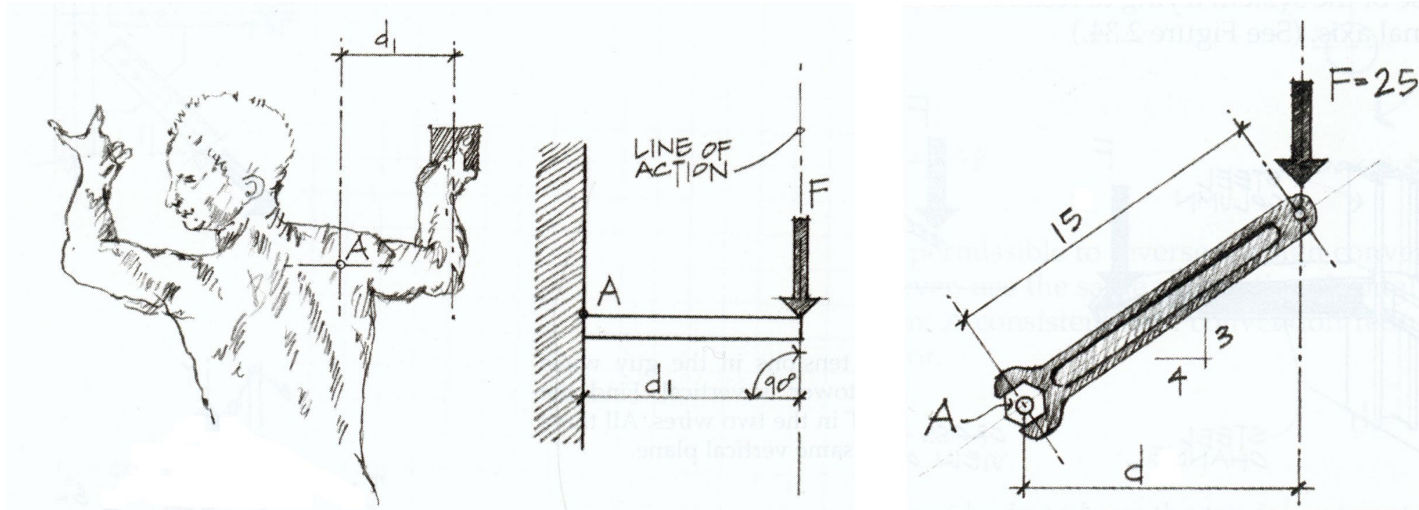
Moment = kraftpar

Moment – två lika stora och motriktade krafter F
med ett vinkelrätt avstånd d emellan

$$\curvearrowright M = F d$$

Moment = en krafts vridverkan kring en särskild punkt (axel)

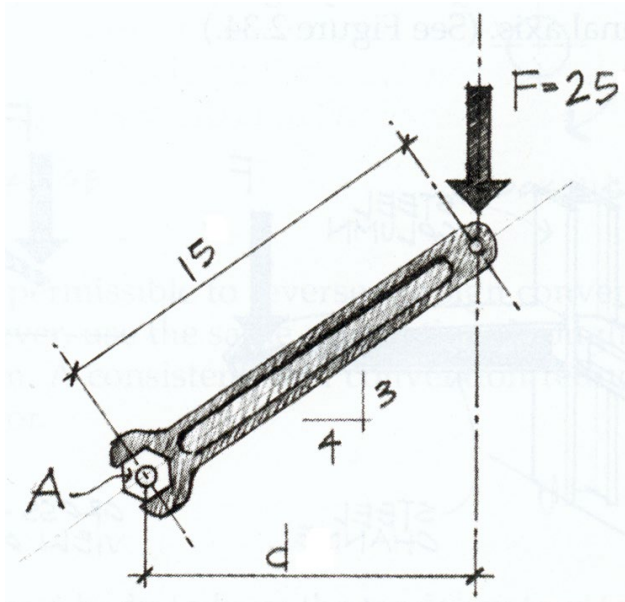
Moment – en krafts vridverkan kring en punkt (axel)

$$M_A = F d$$

d = vinkelrätt avstånd

3. Kraftpar och moment

I figuren visas en skiftnyckel med längden 15 cm och som belastas av en kraft $F = 25 \text{ N}$

Med vilket *moment* vrider skiftnyckeln på muttern?

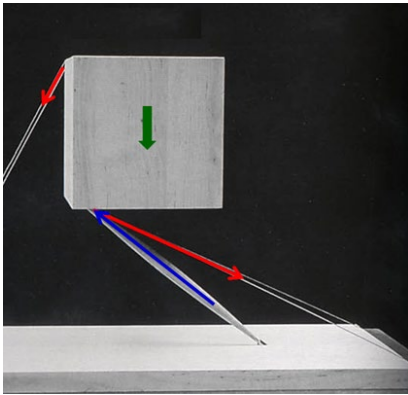
Vilket är det största moment som kan åstadkommas av kraften 25N, och i vilken riktning ska kraften då verka?

I vilken riktning ska kraften 25 N verka för att inte ge någon vridande kraftverkan på muttern?

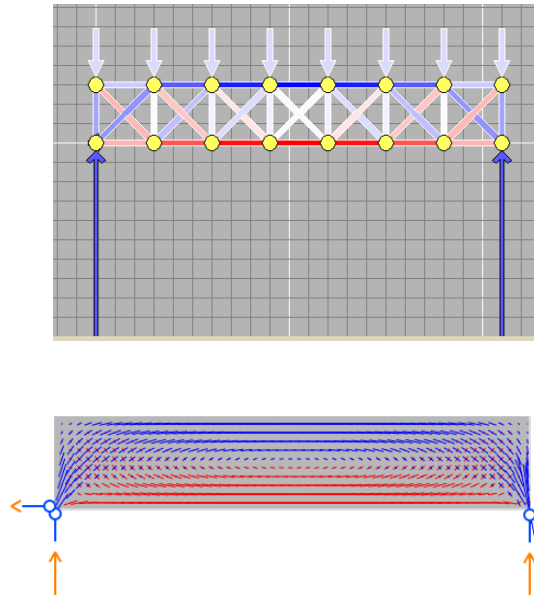
Sortering av krafter - sammanfattning

Seminarium 3 och 4

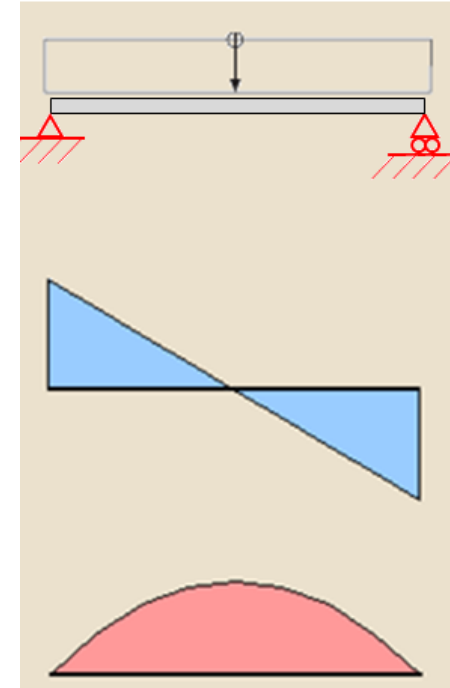
Seminarium 5, 6 och 7

Yttre krafter
tyngd, stödkrafter

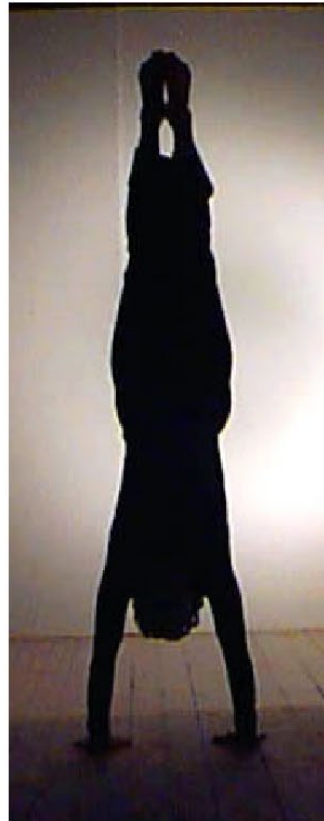

Inre krafter
tryck/drag

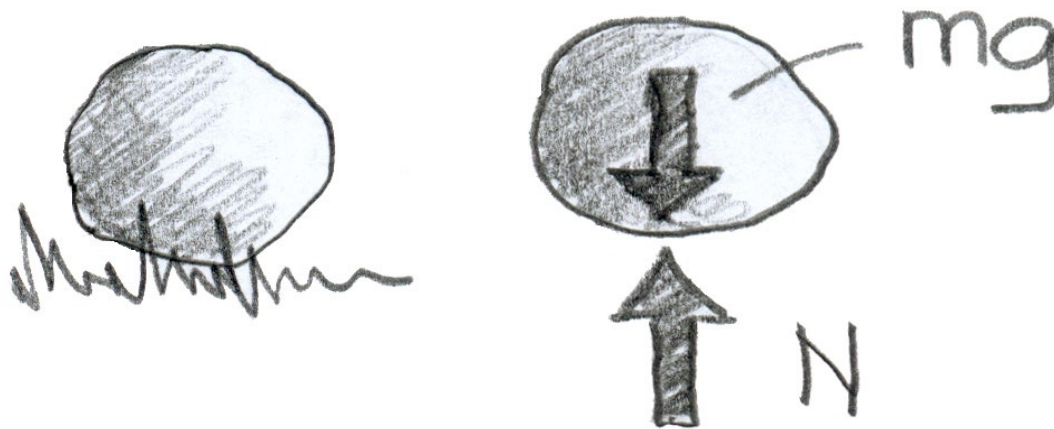

Inre krafter
(ingenjörsföreklingar)
normalkraft
tvärkraft, böjmoment

Krafter i balans

Newtons 1:a lag

$$\mathbf{F} = \mathbf{0}$$

På en kropp i vila eller i likformig rörelse
är summan av krafter noll

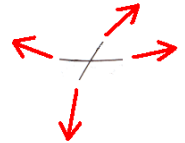
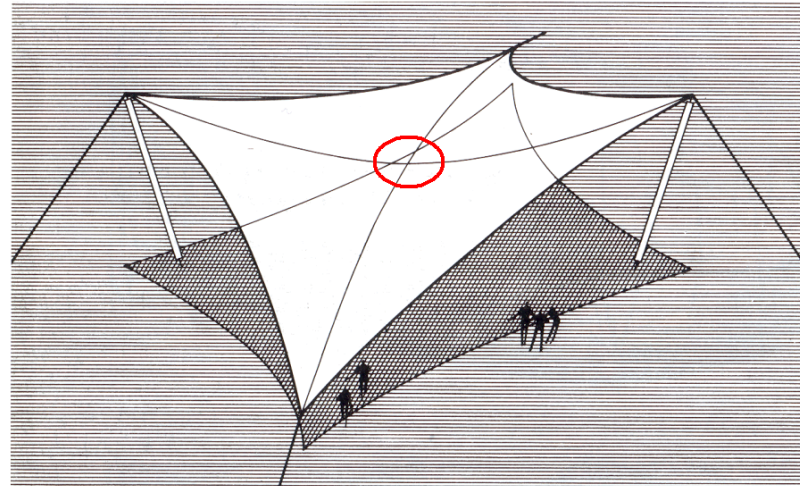
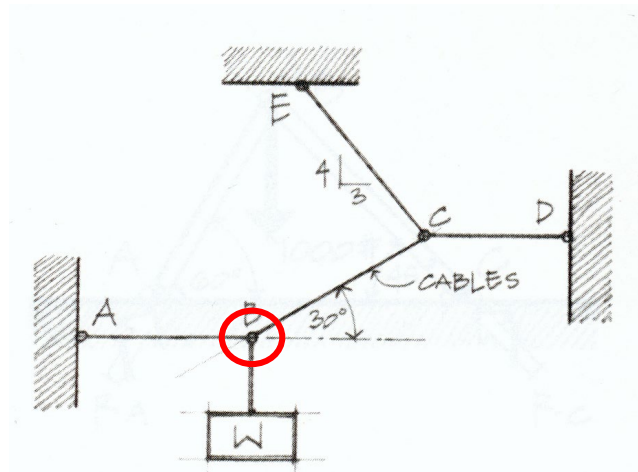
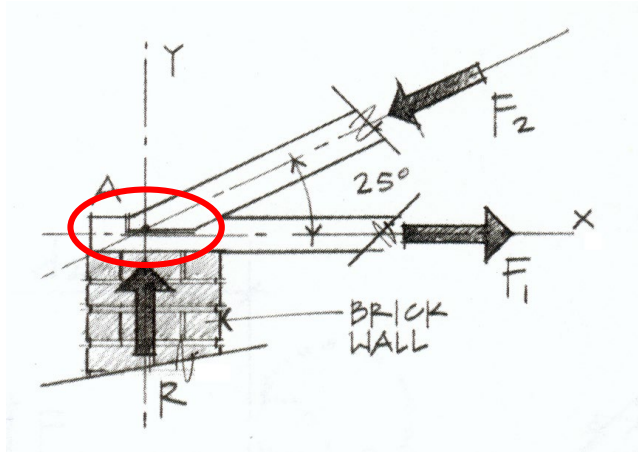
Newtons 3:e lag

**I kontaktytor mellan kroppar finns alltid
två lika stora och motriktade krafter**

Newtons 1:a lag

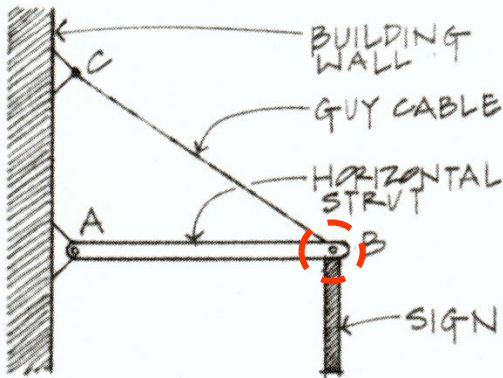
Jämvikt i punkter - **partikeljämvikt**

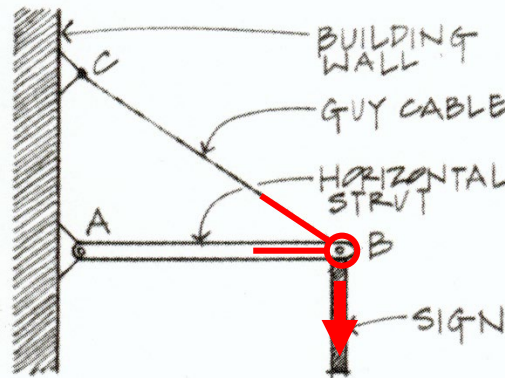
Figurerna visar exempel som kan analyseras som jämvikter i punkter

Partikeljämvikt

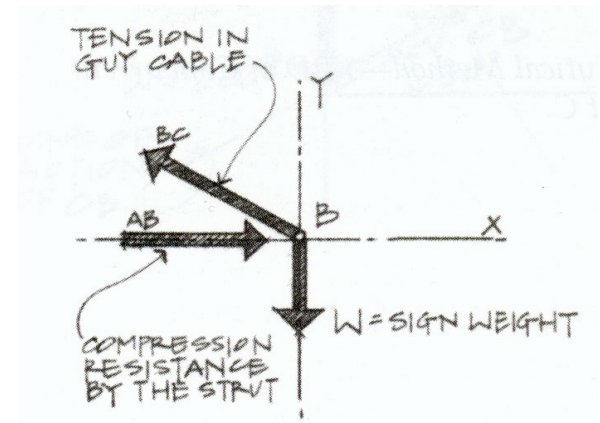
Metod för analys

Friläggning

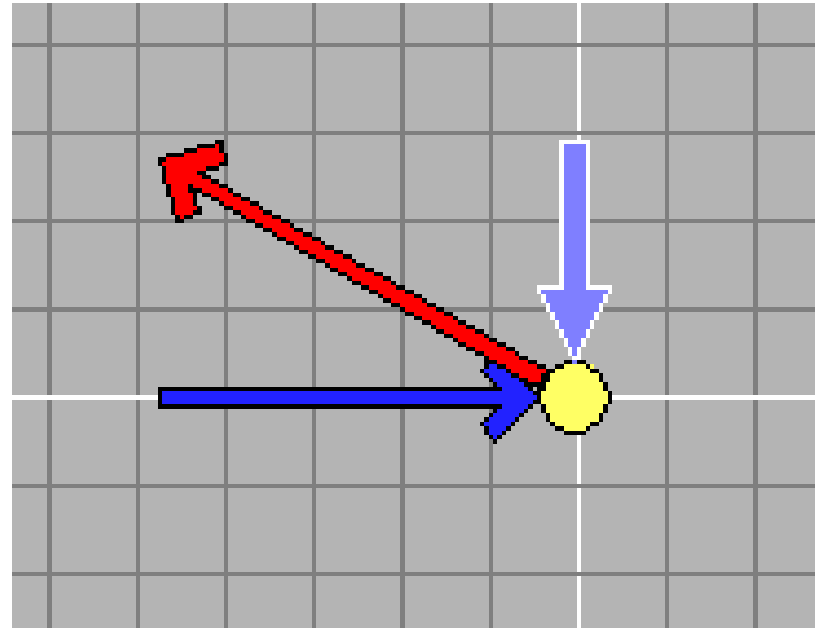
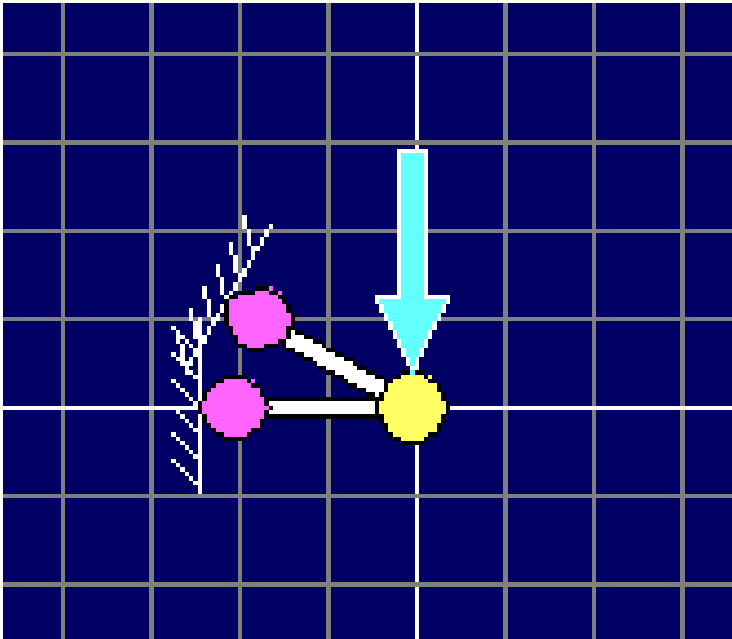

Markera all
kraftverkan

Jämviktsvillkor
(grafisk jämvikt)

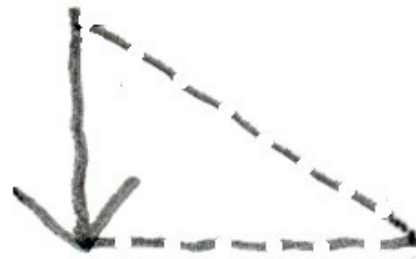
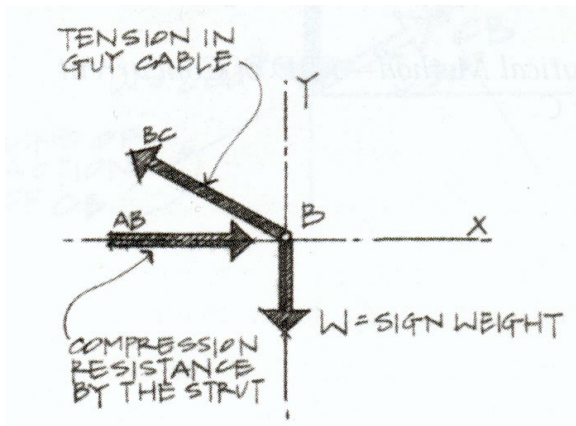
Jämvikt i pointSketch

Med möjlighet att få värden på krafternas storlek

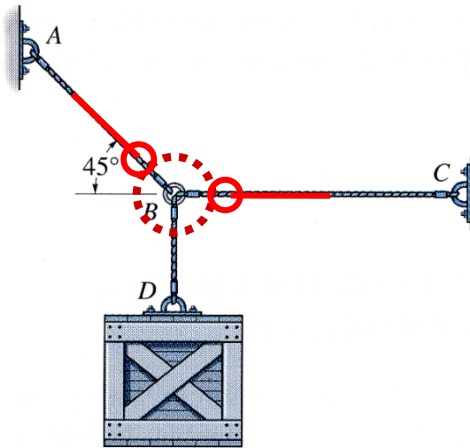
Grafisk jämvikt

(klassisk arkitektkunskap)

- Skyltens tyngd känd till storlek och riktning (heldragen linje)
- Två andra krafter riktningar kända (streckade linjer)
- Konstruera en sluten vektorsumma (summa krafter = 0)
- Ur figuren erhålls de okända krafternas storlek och riktning

Friläggning av en punkt

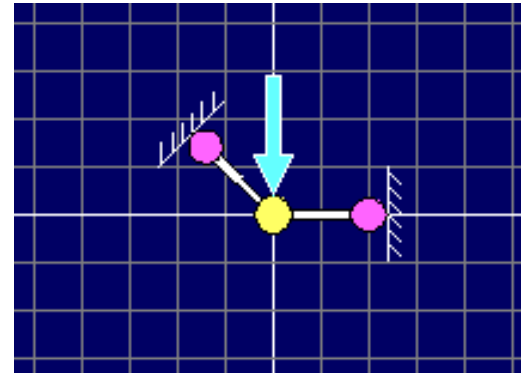
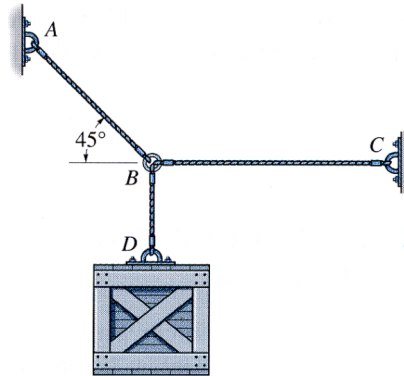
Varje undersökning av *punkter* (eller *kroppar*) i vila utgår från en tänkt *friläggning* av punkten (kroppen).

Man tänker sig då punkten/kroppen som lösgjord från sin omgivning.

I gränsen mellan punkten och dess omgivning finns ett antal kontaktpunkter där krafter kan verka.

I pointSketch anges dessa kontaktpunkter som yttre stöd (med hjälp av nycklar).

4. Punkter i 2D jämvikt

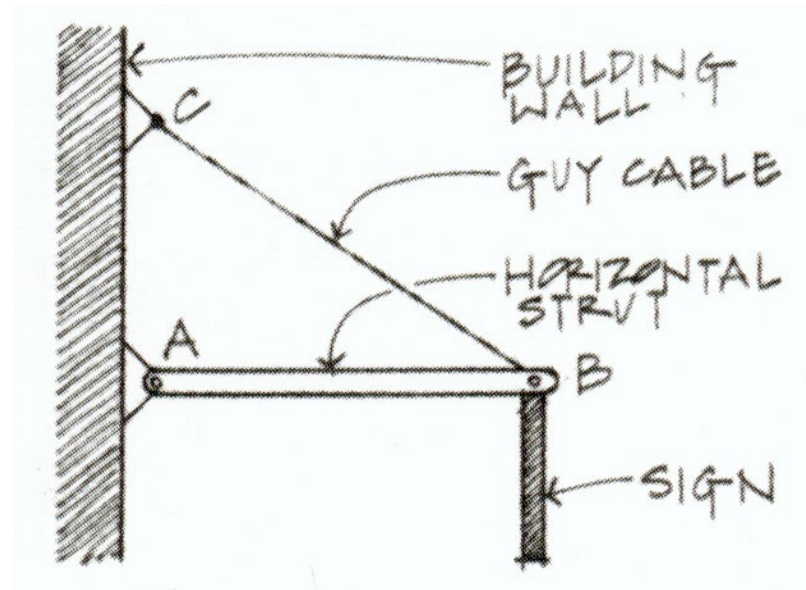

Lådan i figuren har tyngden 20N (motsvarar ca 2 kg). *Frilägg* ringen vid B och bestäm hjälp av pointSketch krafterna i de linor som lådan är upphängd i.

Testa i pointSketch vad som händer om riktningen på linan AB ändras. Vad händer till exempel om linan AB är horisontell?

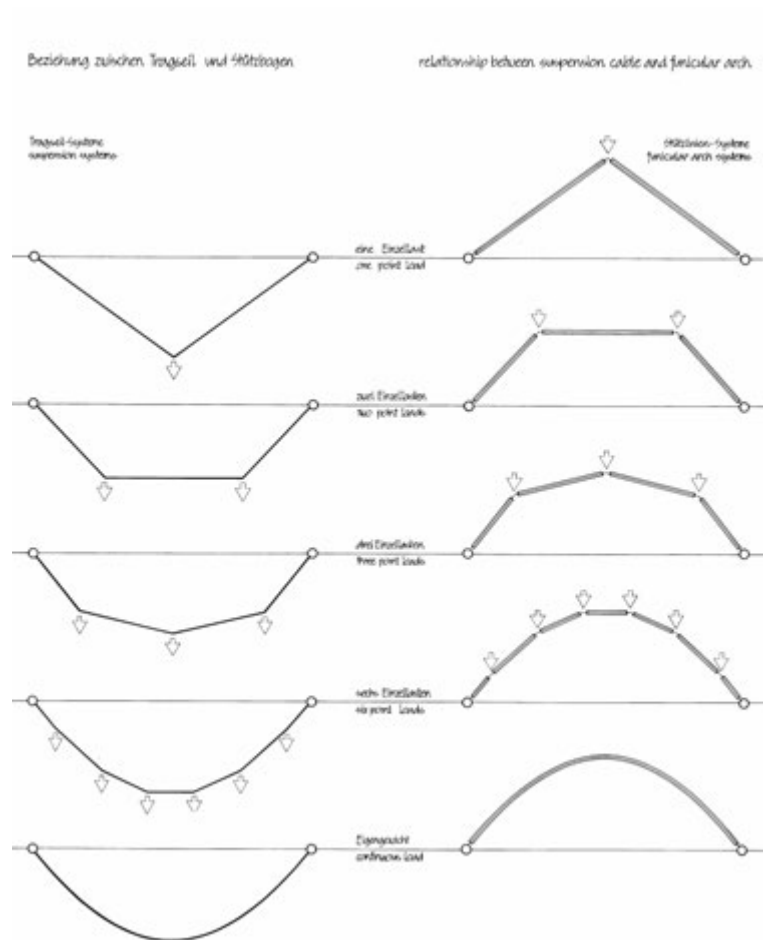
Känn själva efter genom att låta två personer lyfter en tyngd så som figuren visar. Testa särskilt betydelsen av linans riktning.

5. Punkter i 2D jämvikt

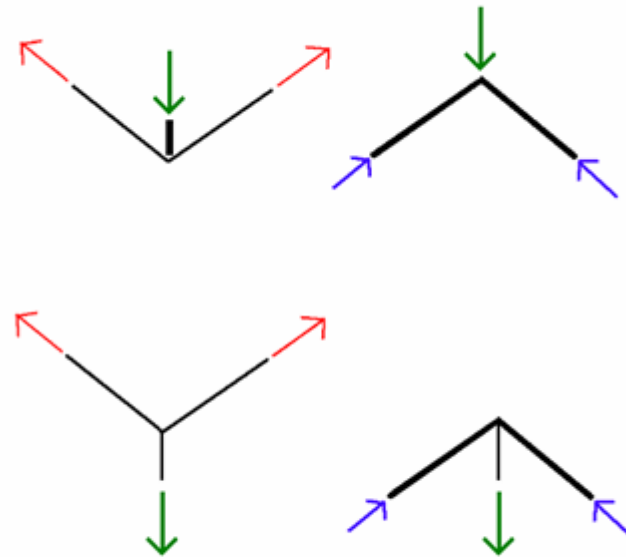

Betrakta en hängande skylt enligt figuren. Beräkna med hjälp av pointSketch storleken på dragkraften i linan BC för olika lutning på linan. Visa hur dragkraften beror av lutningen i ett diagram. Låt lutningen variera mellan 0 (horisontell lina) och 45 grader.

Linan och bågen

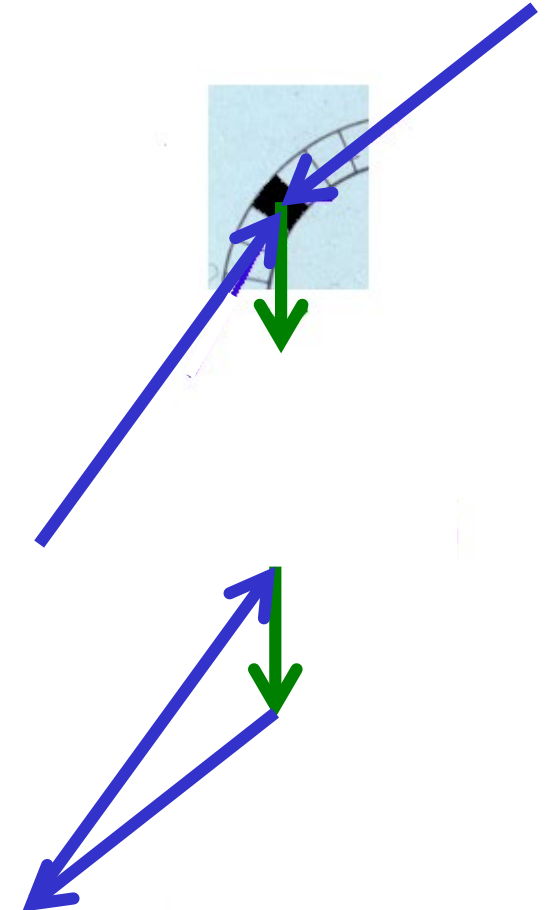
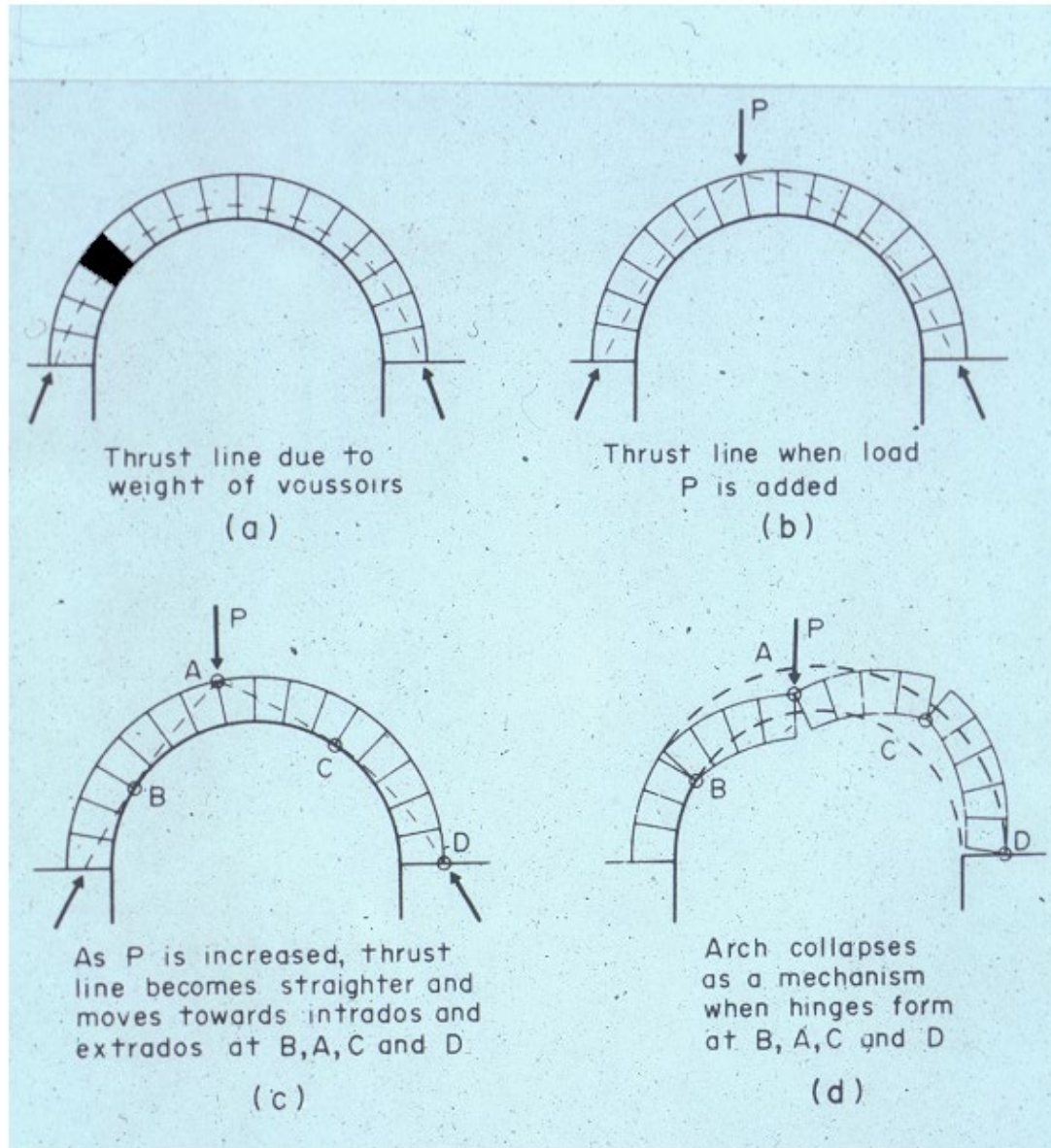

Grundläggande mekanism

Partikeljämvikt
Strukturen bär den yttre kraften
genom rent drag eller rent tryck

Om trycklinjen

Ur undervisningsmaterial från ETH Arkitektur

eQUILIBRIUM

an interactive, graphic statics-based learning platform for structural design

eQ

topics

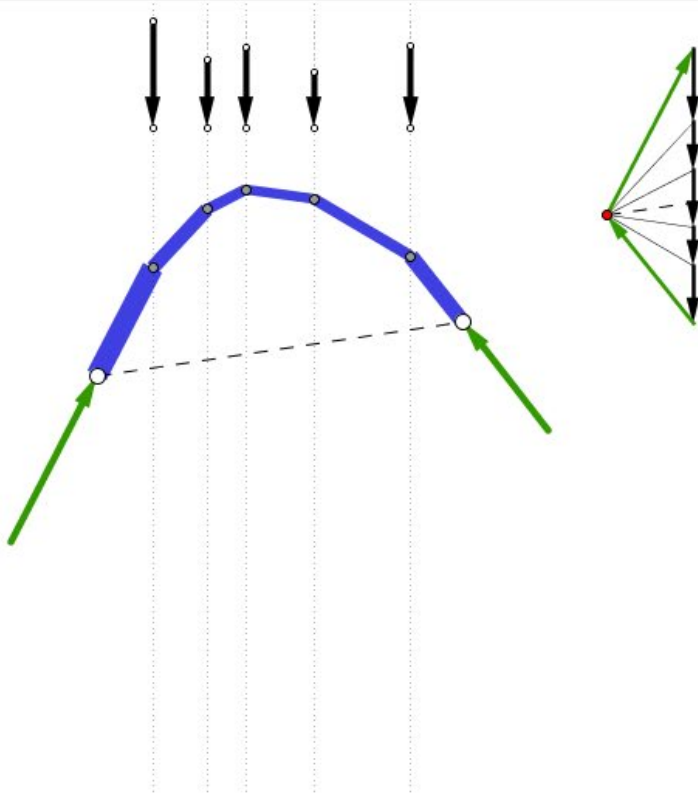
drawings

exercises

case studies

tutorials

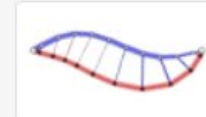
your account

Funicular structures have only axial forces in either tension or compression for the loading case they have been designed for. Their shape is determined by the magnitude of the horizontal thrust in it, which can be controlled in the force polygon, and the boundary conditions.

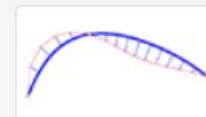
[Learn about good structural form](#)

Design expressive and efficient structures

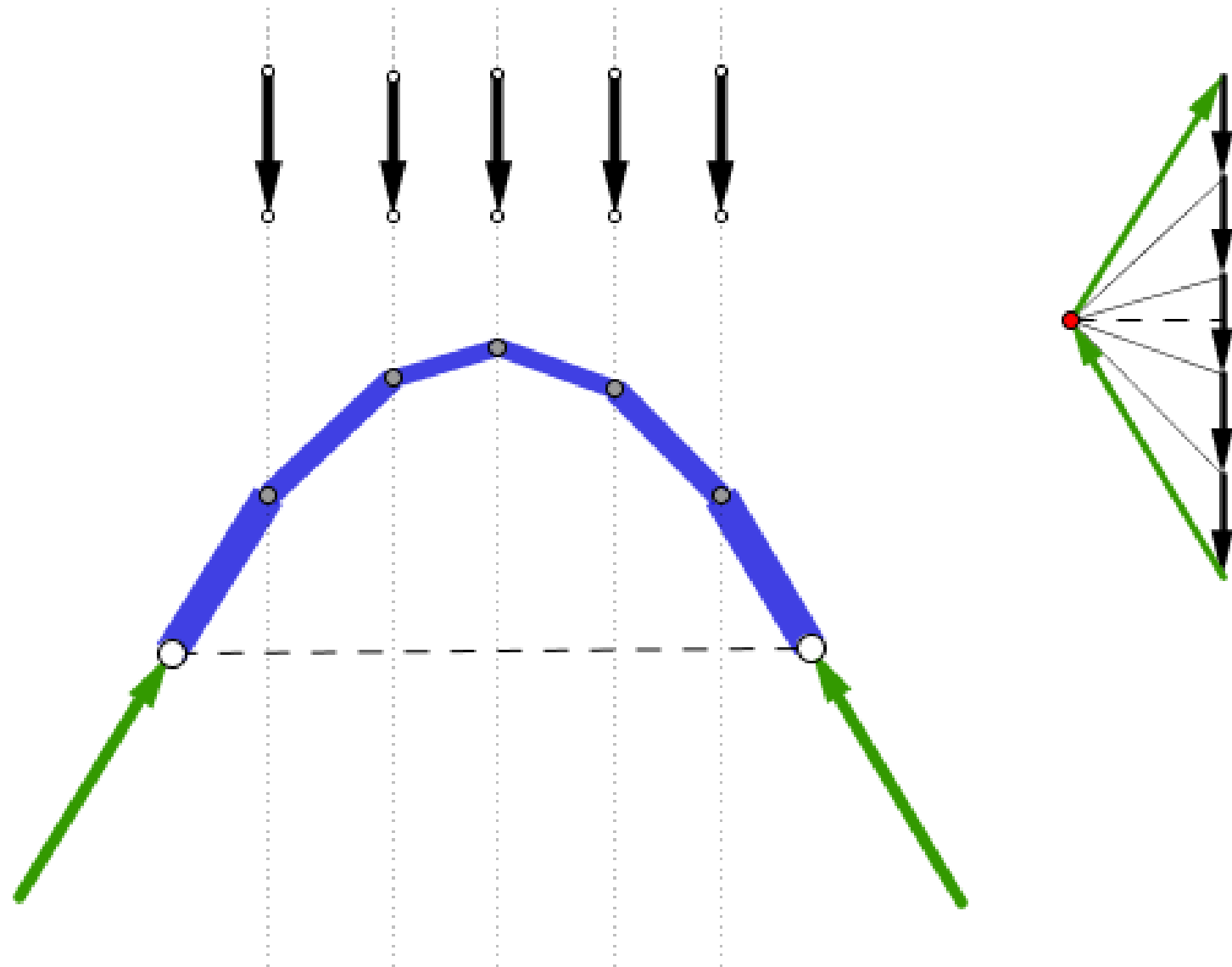
Understand complex structural behaviour

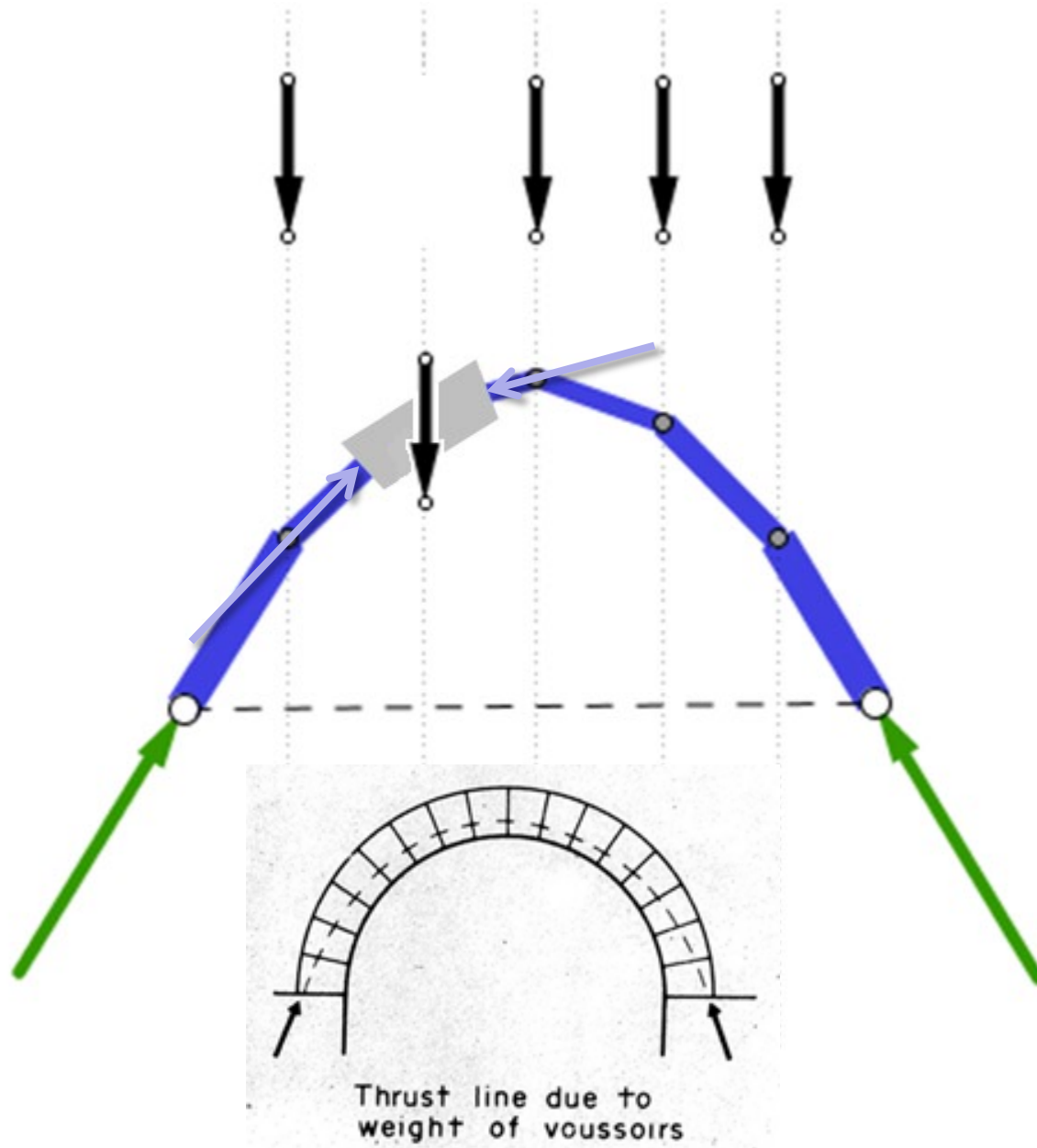

Analyze existing structures

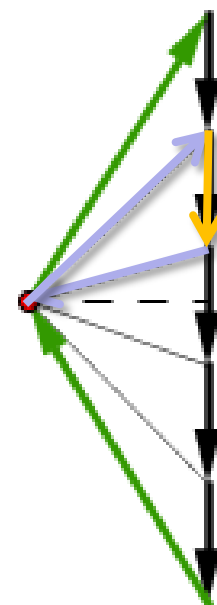
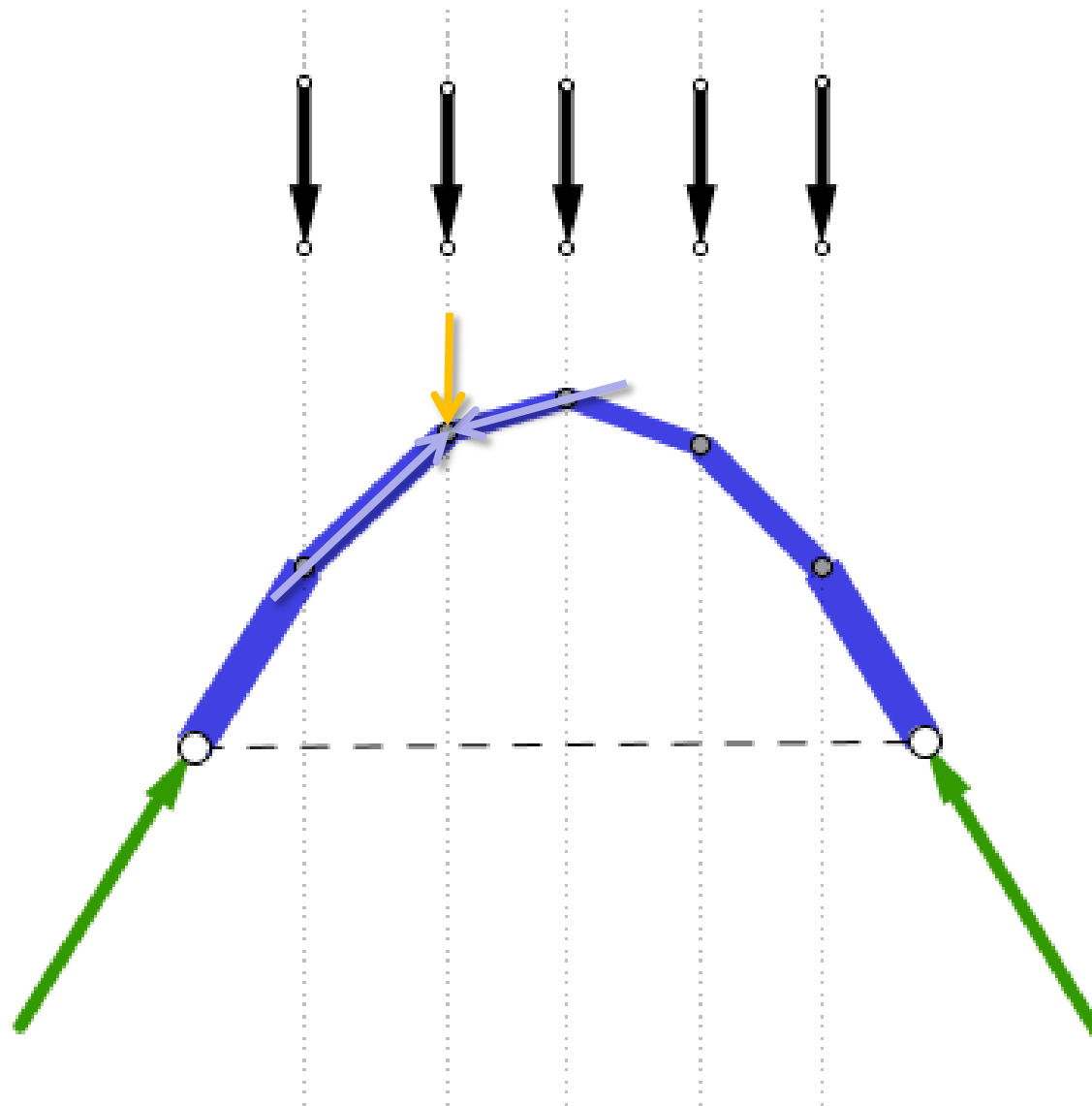

Learn Graphic Statics

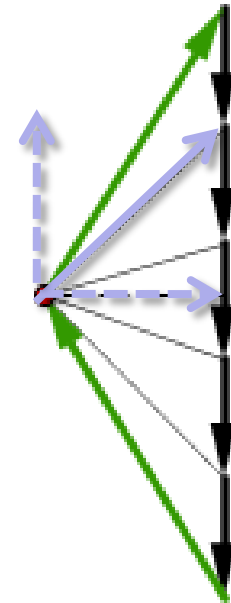
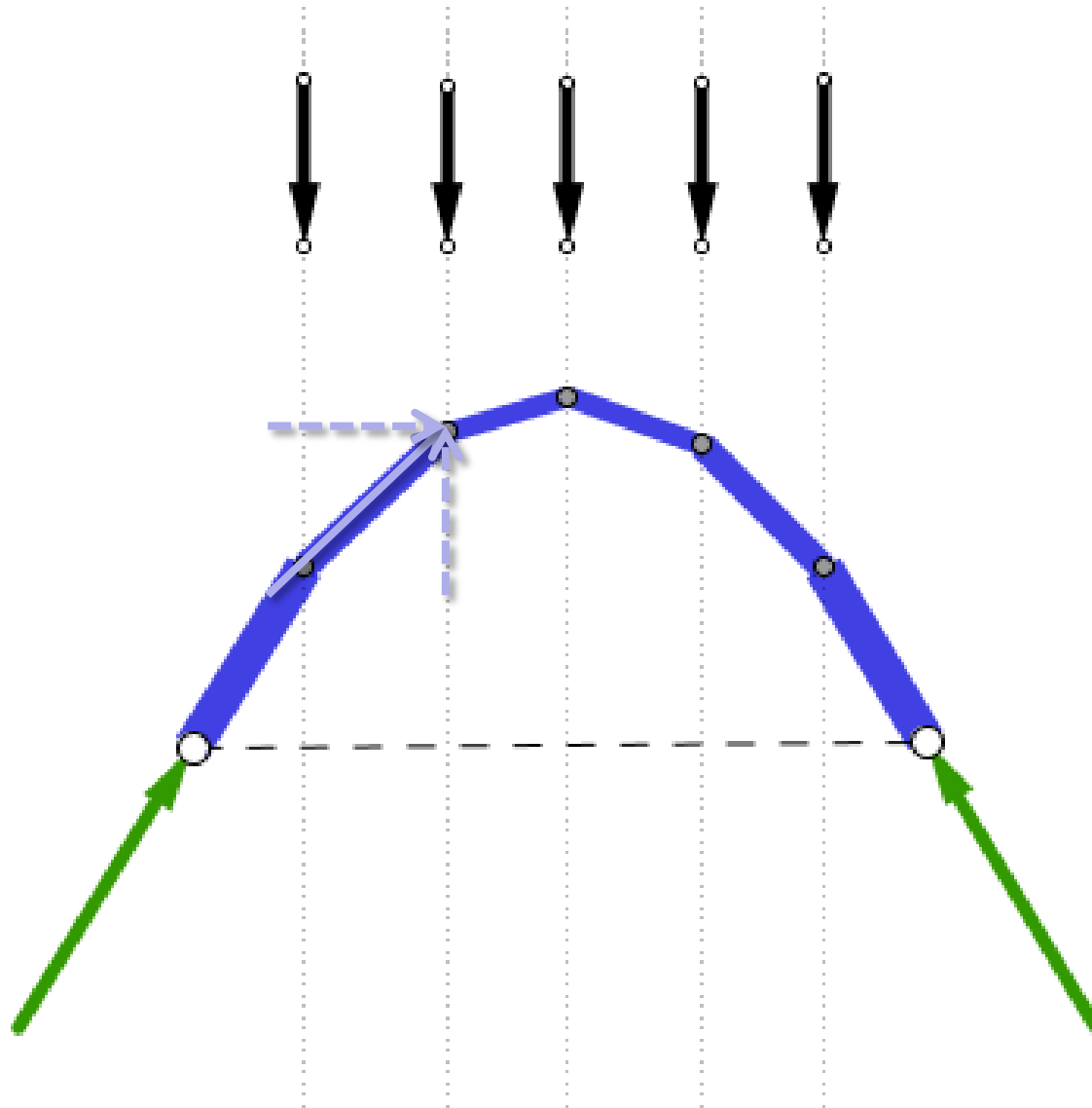

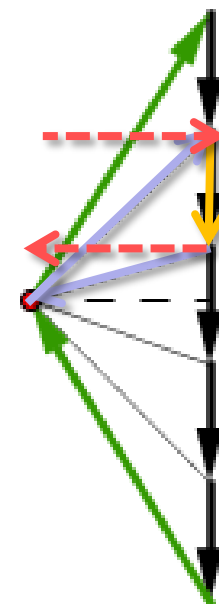
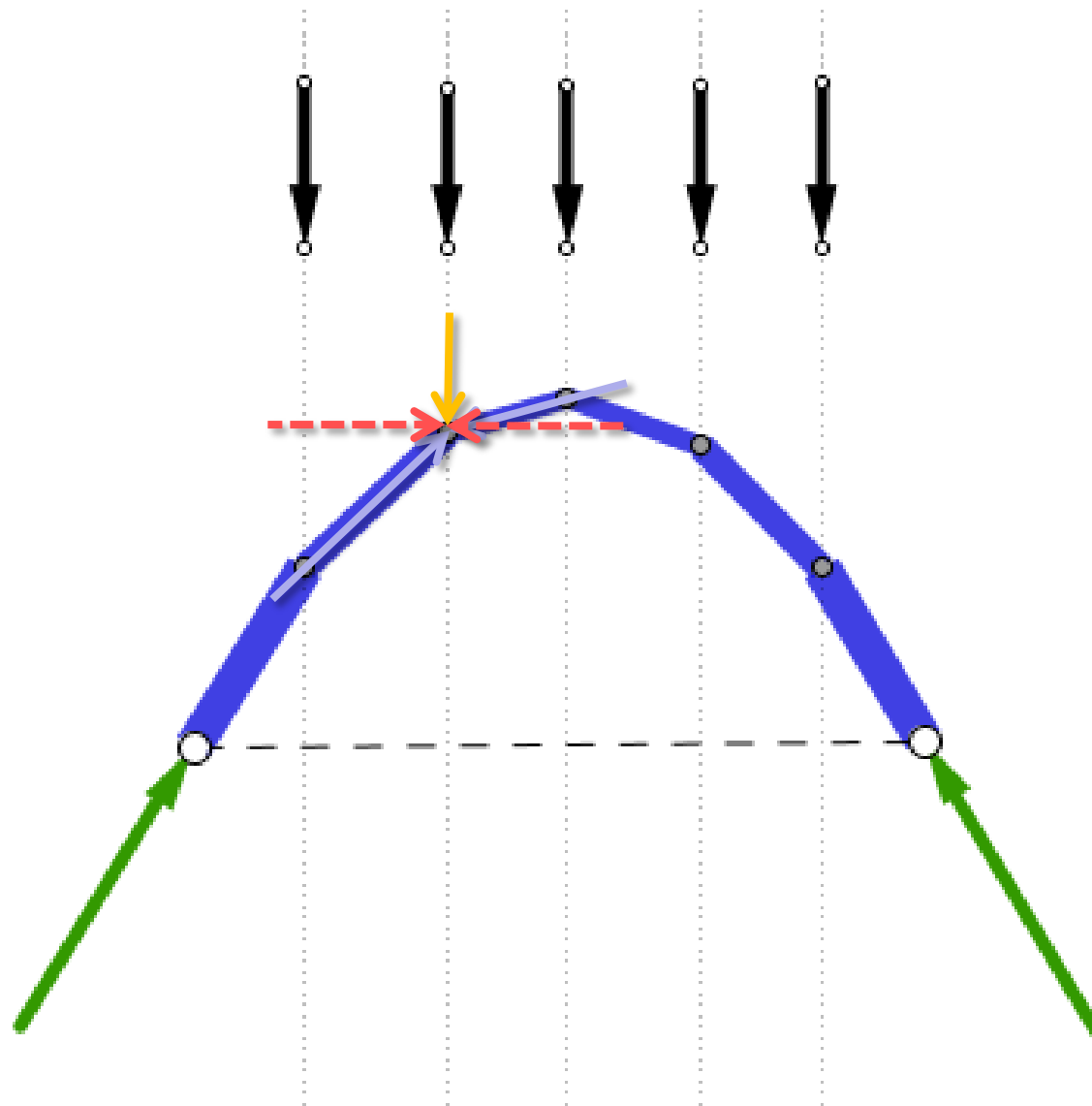
**Trycklinje
och jämvikt**

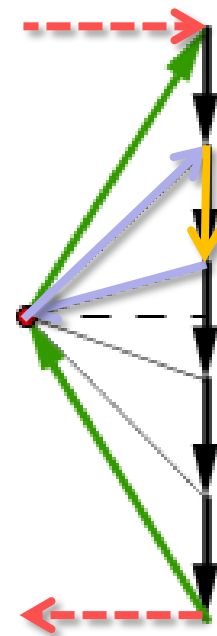
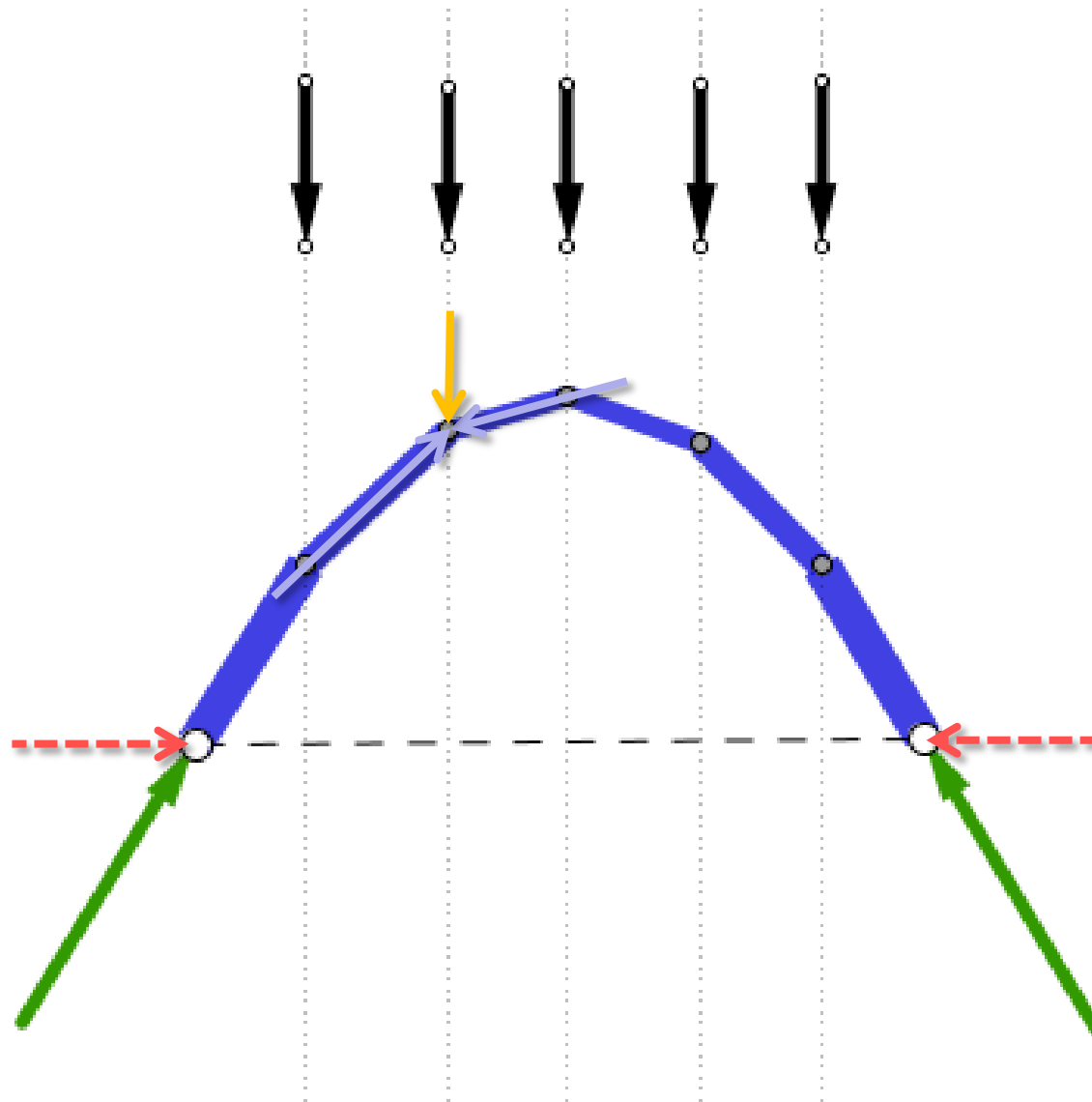
Grafisk jämvikt

**Vertikal och
horisontell
komposant**

**Horisontella
komponenter
i jämvikt**

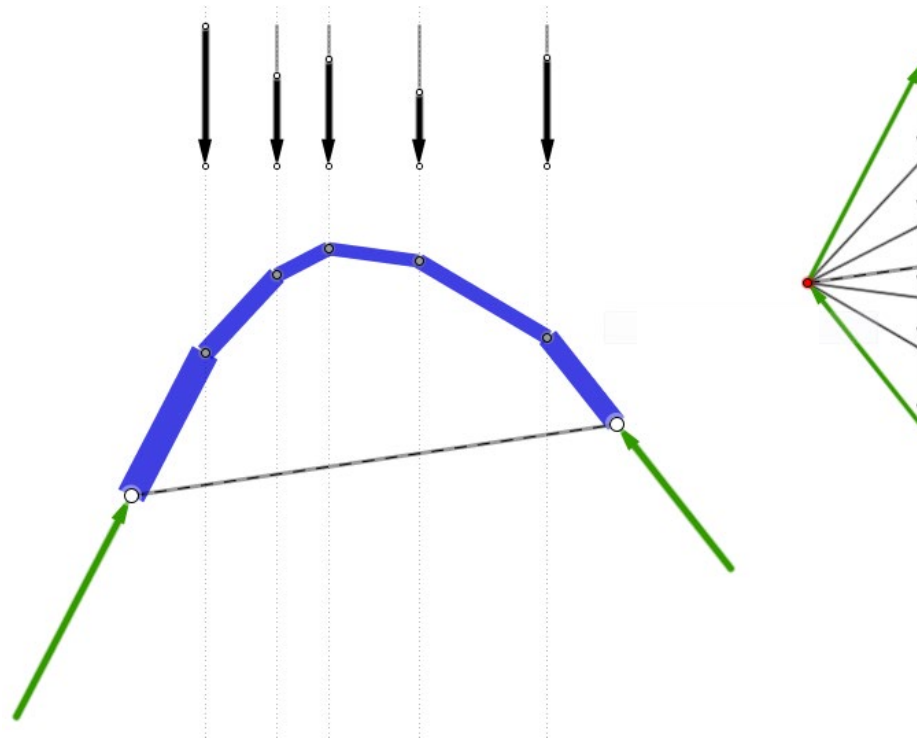

**Horisontella
komponenter
i jämvikt**

<http://www.block.arch.ethz.ch/brg/>

6. Trycklinjen och kedjekurvan

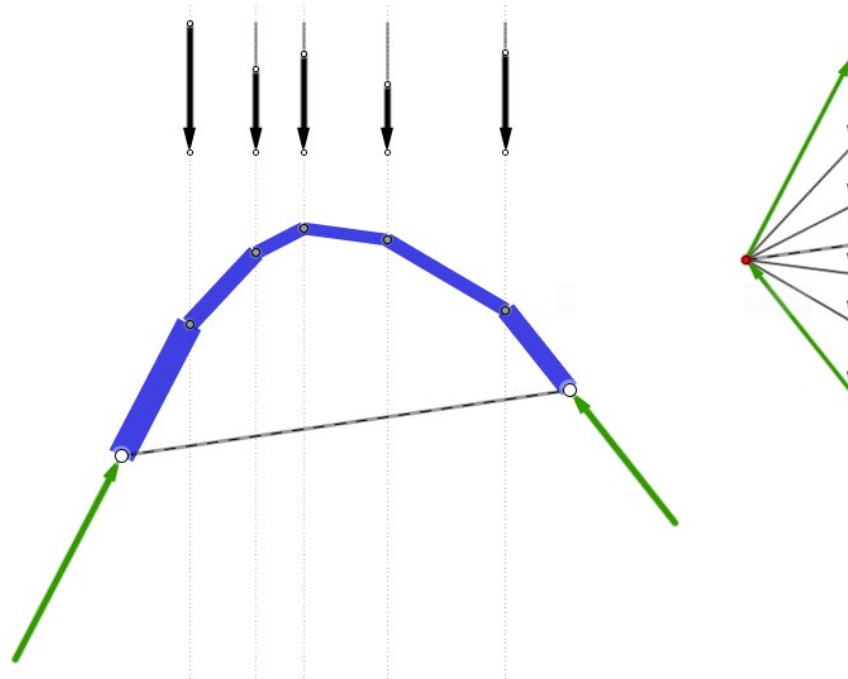
Undersök trycklinjen och dess jämvikter genom att:

- välja ut en *sluten triangel* och visa (rita in) den som en *kraftjämvikt* i bågen

6. Trycklinjen och kedjekurvan

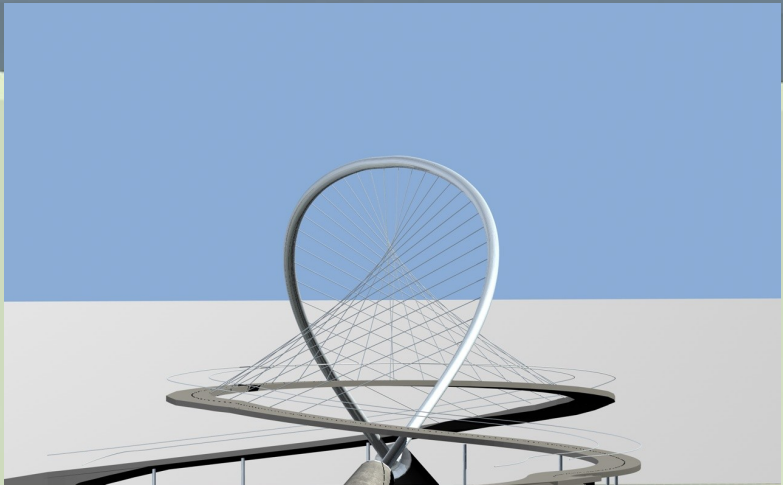
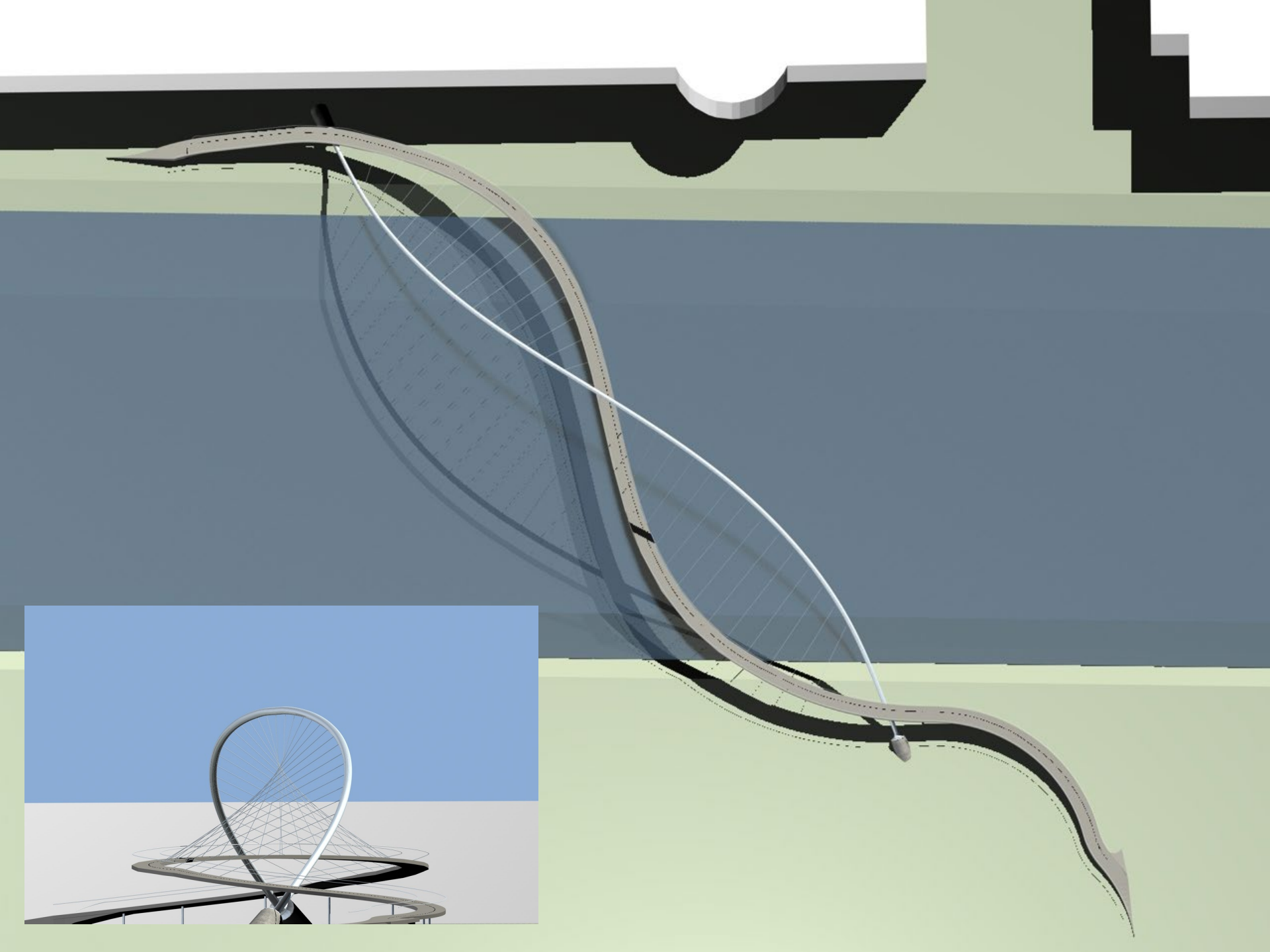
- b) i samma kraftjämvikt visa *horisontalkrafternas jämvikt* (dessa horisontalkrafter är exakt lika stora för alla bågens jämvikter, så länge bågen bara belastas av vertikala laster)
- c) visa minst två av *flera möjliga bågformer för samma yttre belastning* men med olika storlek på horisontalkraften

6. Trycklinjen och kedjekurvan

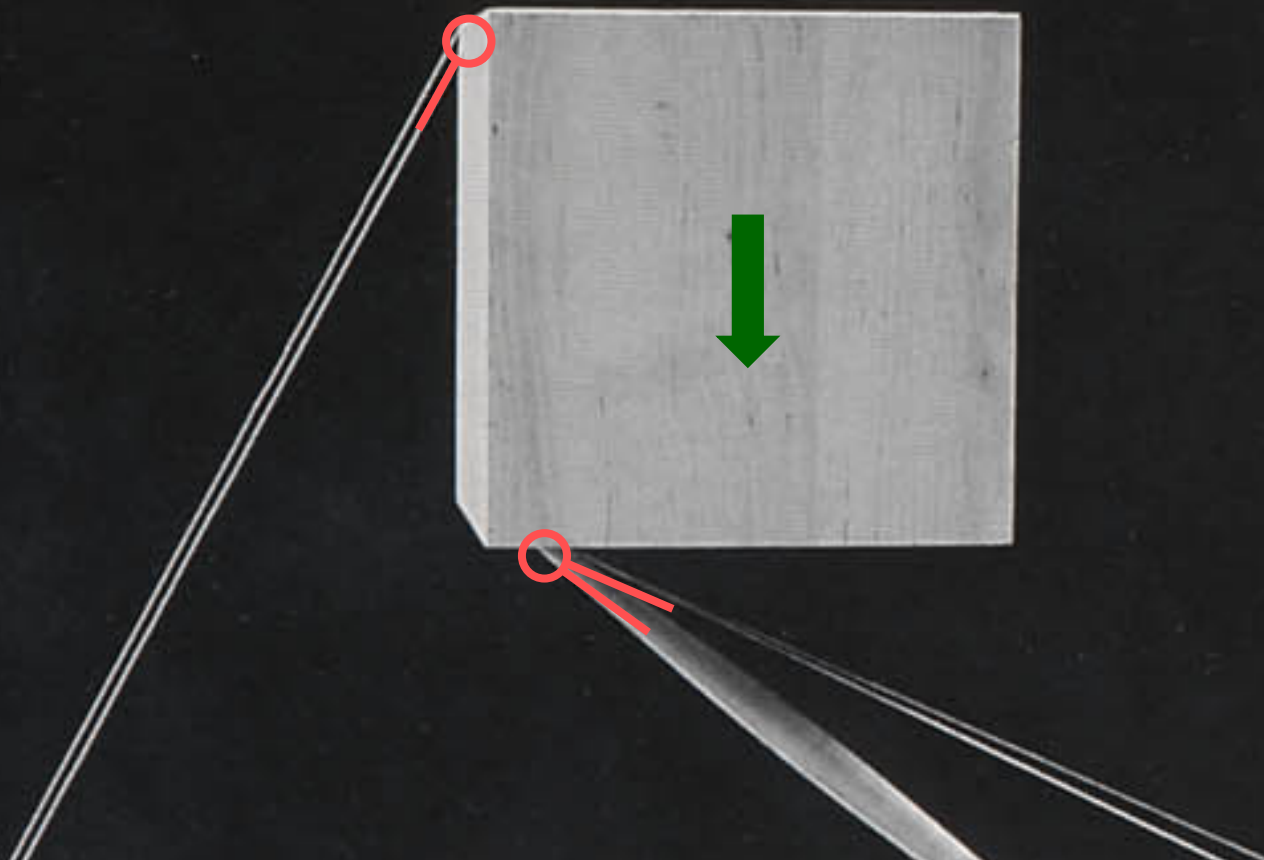
Utgår från komposantuppdelningen i uppgift 2. De gröna pilarna i figurerna ovan visar de yttre stödkrafter som verkar på bågen. Dela upp dessa stödkrafter i två komponenter och tolka dessa komponenter som verkliga stöd. Skissa därefter en eller flera alternativ utformningar av stödstrukturer för bågen (motsvarande olika komposantuppdelningar).

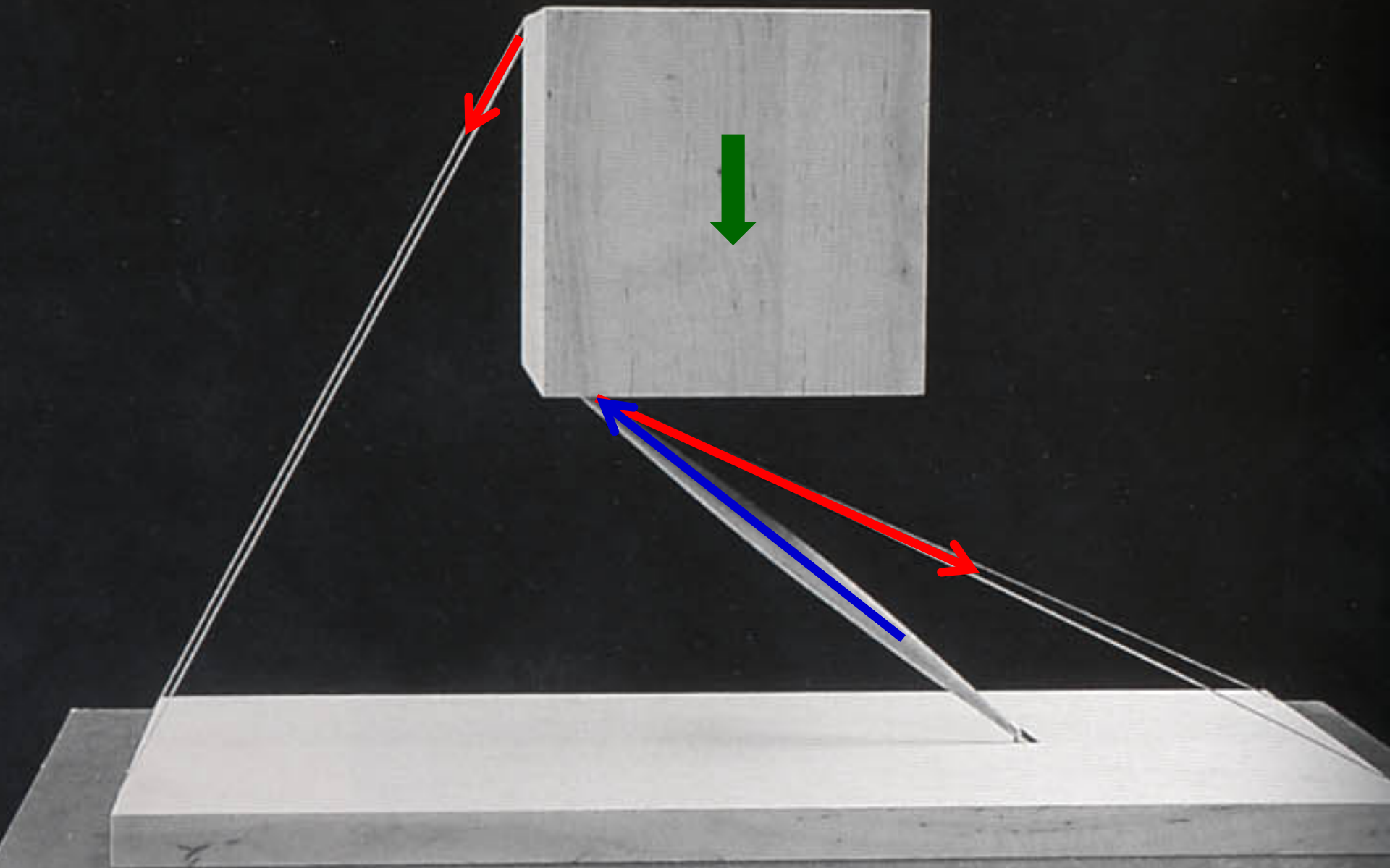

Newtons 1:a lag

Jämvikt för en stel kropp – stelkroppsjämvikt

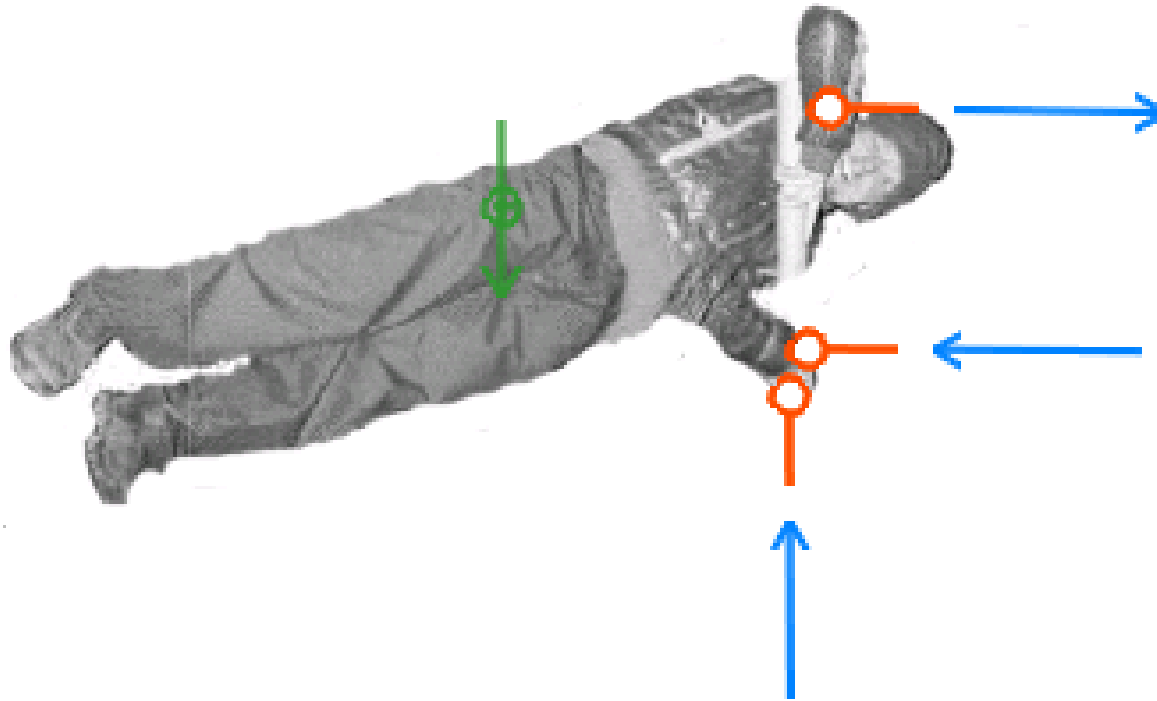

Tyngd och stödkrafter i jämvikt

Jämvikt för en stel kropp

Horisontell jämvikt

Vertikal jämvikt

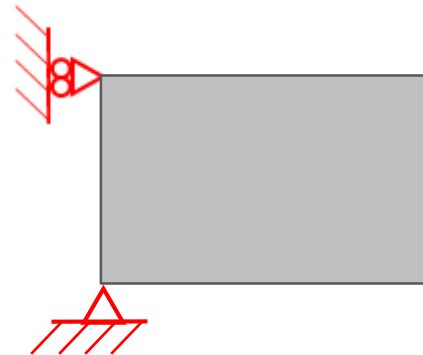
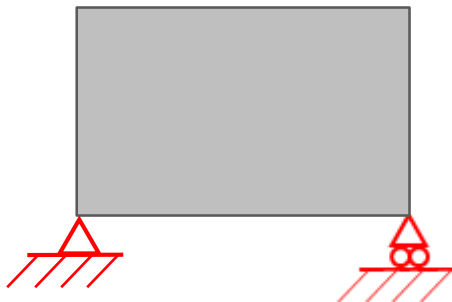
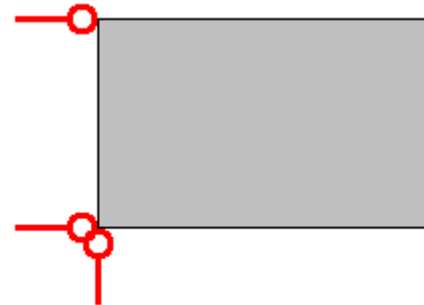
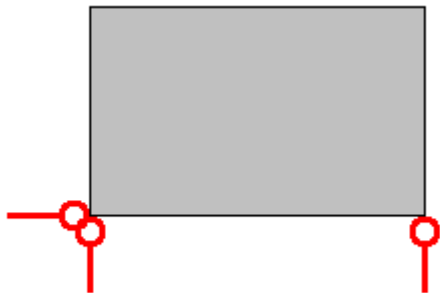
Momentjämvikt

Tre jämvikter (balanser)

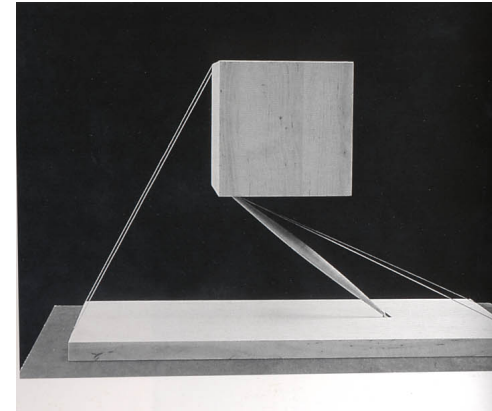
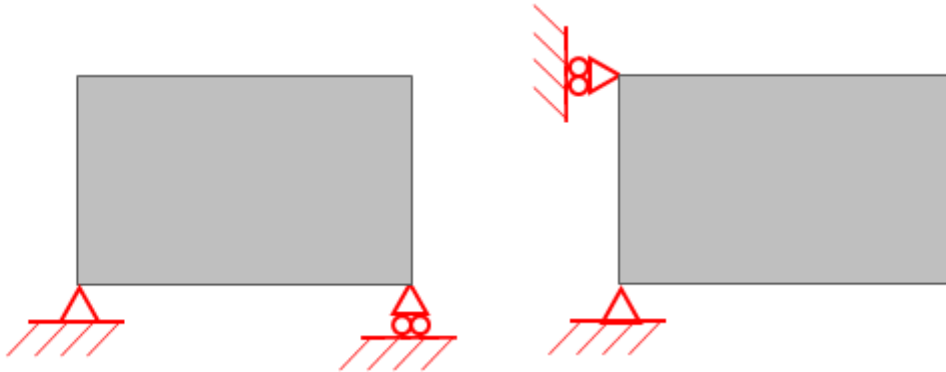
Horisontell jämvikt

Vertikal jämvikt

Momentjämvikt

7. Kroppar i 2D jämvikt

Betrakta en 2D homogen kropp med längden 4m och höjden 2m. Kroppens tyngd är 1000 N. Experimentera med minst tre olika uppsättningar stöd för att på ett *statiskt bestämt* sätt bära kroppen. Bestäm stödkrafternas storlekar med hjälp av pointSketch.

ONDA

KRAFTER

MARCELO ARANCIBIA

Kursnämnd